

HADİS USULÜ

➤ HADİS

➔ Hz. Muhammed'in Bir Beşer oluşu:

- ❖ De ki: “Şüphesiz ben, ancak sizin benzeriniz olan bir beşerim; yalnızca bana sizin ilahınızın tek bir ilah olduğu vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, artık salih bir amelde bulunsun ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak tutmasın.” (Kehf Suresi, 110)
- ❖ Ey Peygamber, gerçekten biz seni bir şahid, bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. (Ahzab Suresi, 45)

➔ Vahye muhatap olması açısından Hz. Muhammed:

- ❖ Düşünmediler mi ki, arkadaşlarında (Muhammed'de) delilik yoktur? O, ancak apaçık bir uyarıcıdır. (7/184)
- ❖ Sana kıyameti, ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: Onun ilmi ancak Rabbimin katındadır. Onun vaktini O'ndan başkası açıklayamaz. O göklere de yere de ağır gelmiştir. O size ansızın gelecektir. Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: Onun bilgisi ancak Allah'ın katındadır; ama insanların çoğu bilmezler. (7/187)
- ❖ De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim. Ondan başka tanrı yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyle ise Allah'a ve ümmî Peygamber olan Resûlüne ki o, Allah'a ve onun sözlerine inanır- iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız. (A'raf: 7/158)
- ❖ Sana bu ilim geldikten sonra seninle bu konuda çekişenlere de ki: Geliniz, sizler ve bizler de dahil olmak üzere, siz kendi çocuklarınızı biz de kendi çocuklarımızı, siz kendi kadınlarınızı, biz de kendi kadınlarımızı çağıralım, sonra da dua edelim de Allah'tan yalancılar üzerine lânet dileyelim. (Al-i İmran: 3/61)

➔ Peygamberlerin Sonucusu Olması:

- ❖ Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır. (Al-i İmran: 3/144)

- ❖ O (Allah), müşrikler hoşlanmasalar da (kendi) dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hidayet ve Hak Din ile gönderendir. (Tevbe: 9/33)
- ❖ Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir. (Ahzab: 33/40)
- ❖ Onlar da sizin sandığınız gibi, Allah'ın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı. (Cin: 72/7)

➔ **H. Muhammed'e itaati emreden ayetler:**

- ❖ "Allah'a itaat edin, Rasûle itaat edin ve kötülüklerden sakının" (el-Mâide: 5/92).
- ❖ "Kim Rasûle itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur" (en-Nisâ': 4/80).
- ❖ "Peygamber size ne verdiyse onu alın ve size neyi yasakladıysa ondan da sakının. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir" (el-Haşr: 59/7).
- ❖ "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir." (Âlu İmrân: 3/31)
- ❖ "Hayır, Rabbine yemin olsun ki, onlar aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem yapıp, sonra da senin verdiği hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan tam anlamıyla teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar." (en-Nisâ: 4/65).

➔ **HADİS:** Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e isnad edilen söz, fiil, takrîr ya da niteliktir.

➔ **SÜNNET:** Yol, hal, tavır, gidiş, gidişat, çığır, hüküm, yaşayış modeli, tabiat, şeriat, alışılmış yol.

- ★ **İstilah olarak,** Hadis'in müterâdifi olarak, Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in söz, fiil, takrir, şemâil, ahvâl vs. her şeyini ifade için kullanılmıştır.

➔ **ESER:** Sahabiye ya da tabîye isnad edilendir. Bazan kayıtlı olarak Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e isnad edilenin kastedildiği de olabilir.

Bu durumda: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'den rivayet edilen eserden... diye söylenir

- ➔ **HABER:** Hadis anlamındadır. Hadis için yapılan tanım gözönünde bulundurulur nasıl tanımlanacağı da bilinmiş olur. Haberin Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e de, başkasına da isnad edilen rivayet olduğu da söylenmiştir. Bu durumda haber hadisten daha genel ve kapsamlı olur.

➤ Hz.Muhammed ve sahabe dönemi ve ilk yazılı hadis belgeleri

- ★ Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) devrinde hadislerin en sağlam tesbit yolu şüphesiz yazı idi. Ancak hadislerin yazı ile tesbitine Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ne derece yer verdi veya vermedi bir kaç cümle ile ifade edilecek bir konu değildir. Mevzuyu aydınlatacak bir kısım teferruata inmek gerekecek. Zira bazı rivâyetler Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in hadis yazmayı yasakladığını ifade ederken, diğer bazı rivâyetler de, tam aksine yasaklamadığını ve hatta teşvik ettiğini ifade etmektedir. Ayrıca, bir kısım sahâbelerin hadisleri yazdığına dair ve hatta yazdığını Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a kontrol ettirdiğine dair rivâyetler var.

➤ Hadîs Yazan Sahabeler:

1-Abdullah İbnu Amr İbni'l-As'ın Sahîfe-i Sâdıka'sı: Abdullah İbnu Amr İbni'l-As hadis yazan sahâbelerin başında gelir. Yazdığı mecmûaya "Sahîfe-i Sâdıka" demiştir

2- Ebu Hüreyre'nin Sahife-i Sahîha'sı: Bazı rivâyetler Ebu Hüreyre (radıyallahu anh)'nin, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'tan işittiği hadislerini yazdığını ifade etmektedir. Bu sahifenin ismi Sahife-i Sahîha'dır.

3- Hz. Ali'nin Sahîfesi: Sahâbeler tarafından hadislerin yazılmış olduğuna en muknî delillerden biri budur. Başta Buharî ve Müslim'in sahîhleri olmak üzere en muteber kitaplarda gelen muhtelif rivâyetler Hz. Ali (radıyallahu anh)'nin kılıcının kabzasına asmış olarak beraberinde taşıdığı yazılı bir tomardan bahseder.

4- Câbir İbnu Abdillâh Sahîfesi: Zehebî, bu sahîfenin menâsik-i hacc üzerine olduğunu zikreder.

5-Enes İbnu Malik'in Sahîfesi: Bağdâdî'nin Takyîdu'l-İlm'de kaydettiği bir rivâyete göre, Enes (radıyallahu anh) Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'tan bütün işittiklerini yazmış ve sonra da Resûlullah 'a arz etmiştir.

6- Abdullah İbnu Abbâs'ın Sahîfeleri: İbnu Abbâs (radiyallahu anh) Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın vefatında yaşça küçük idi. Ancak ilim ve bilhassa hadîs hususunda büyük bir aşk sahibi idi. Beraberinde yazı levhaları olduğu halde ilim meclislerinde dolaşır hadisleri yazardı. İbnu Abbâs, hadîs alabileceği zatlara da birer birer ziyaret edip, sorar ve onlardan da yazardı. Vefat ettiği zaman bir deve yükü kitap bıraktığı tevâtüren rivâyet edilmiştir. Onun bu kitapları elden ele dolaşmıştır.

- * **Bunlardan başka** Sa'd İbnu Ubâde el-Ensârî, Abdullah İbnu Ömer, Abdurrahman İbnu Ebî Evfa, Mugire İbnu Şu'be, Abdullah İbnu Mes'ud (radiyallahu anhüm ecmain) gibi daha bir kısım sahâbenin hadîsleri yazdıklarına dair rivâyetler mevcuttur.

➤ TEDVİN NEDİR?

- ★ **Lügat** olarak cem edip kitap hâline koymak manasına gelir.
- ★ **İstilahî olarak**, hadîslerin resmen yazılıp kitap haline konması demektir.

➤ TEDVİN İŞİ NE ZAMAN BAŞLAMIŞTIR

- ★ **Tedvîn işi**, Emevi halifelerinden Ömer İbnu Abdilaziz'le başlar. Dindarlığı ve Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın sünnetine düşkünlüğü ile meşhur olan Ömer İbnu Abdilaziz (rahimehullâh), sünneti bilen Ashab neslinin, arkadan da büyük alimlerin çeşitli sebeplerle birer birer hayattan çekilmelerini görerek hadîsin kaybolacağından endişe eder.
- ★ **Medine'deki Kadısı Ebu Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazm'e şunu yazdı:** Bir bak! Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* hadisinden neler varsa onları yaz. Çünkü ben ilmin kaybolacağından, alimlerin çekip gideceklerinden korkuyorum. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hadisi olmadıkça da kabul etme. İlimi yayınız ve bilen bilmeyene öğretsin diye ilim meclislerinde otursunlar. Çünkü ilim gizli saklı tutulmadıkça kaybolup gitmez.
- ★ Aynı emirleri İslam dünyasının diğer bölgelerine de yazdı. Sonra Muhammed b. Şihâb ez-Zührî'ye bunları tedvin etmesi emrini verdi.

➡ HADİSE DAİR İLK ESER TASNİF EDEN KİŞİ KİMDİR ?

- ✳ Hadise dair ilk eser tasnif eden kişi mü'minlerin emiri Ömer b. Abdu'l-Aziz'in emriyle Muhammed b. Şihâb ez-Zührî olmuştur. Bu da hicri 100. yılın başlarında olmuştur.

➔ TEDVÎNE SEVKEDEN SEBEPLER:

1. Ulemânın inkırazı ile hadislerin yok olma endişesi
2. Siyasî ve mezhebî ihtilaflar sebebiyle hadis uydurma faaliyetlerinin artmasıdır.

➤ TEDVÎN'İN CEREYAN TARZI:

- ✓ Rivâyetler, Ömer İbnu Abdilazîz'in, meseleyi bir tamimle bırakmayıp, tedvîn çalışmalarını titizlikle takip ettiğini göstermektedir. Meselâ merkezde, bu işte çalışacak, hususî katipler tutulmuştur. Sözcüleri Hişâm İbnu Abdilmelik, İbni Şihâb ez-Zührî: [Hicri 50-123} Zührî'nin emrine iki kâtip vermiştir. Bunlar tam bir yıl boyu Zührî'nin hadislerini yazmışlardır.
- ✓ Tedvîn faaliyetlerine, halife Ömer İbnu Abdilazîz (rahimehullâh) bizzât katılmış, elinde defter kalem namazlara devam etmiş, namazlardan sonra teşkil edilen ders halkalarına oturarak Avn İbnu Abdillâh'dan, Yezîb İbnu'r-Rakkâşî'den hadis yazmıştır.
- ✓ Tedvîn sırasında, sâdece Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a nisbet edilen rivâyetler değil, Sahâbe hazerâtından ve Tâbiîn'den rivâyet edilen âsâr da bazı muhaddislerce "sünnet" mefhumuna dâhil edilerek yazılmıştır.

➤ TEDVÎN SAYILMAYAN BAZI YAZMA VAK'ALARI:

1. Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in bıraktığı yazılı vesikalar tedvîn değildir.
2. Başta Abdullah İbnu Amr İbni'l-As tarafından yazılmış olan Sahife-i Sâdıka, diğer bazı sahâbiler tarafından yazıldığını belirttiğimiz hiçbir sahife tedvîn sayılmaz.
3. Hz. Mu'âviye (radiyallahu anh)'nin, Muğire İbnu Şube'ye mektup göndererek "namazın ardından Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın nasıl bir dua okuduğunu işitti ise kendisine yazmasını" istemesi ve bu talebe

Muğire'nin yazılı olarak cevap vermesi de bir tedvîn değildir.

4. Keza Emevî halifesi Abdülazîz İbnu Mervân, Mısır vâlisi iken, Humus'ta bulunan -ve yetmiş kadar Bedîr ashabını gördüğü belirtilen- Kesîr İbnu Mürre'ye "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın Ashâbından (radiyallahu anhüm) işittiği hadîsleri kendisine yazması"nı bir mektupla talep etme vak'ası da bir tedvîn değildir.

➤ İLK HADİS TEDVİN EDEN ZÜHRÎ'NİN HAYATI

- ✳ Ebu Bekr Muhammed İbnu Müslim İbni Ubeydillah İbni Şihâb ez-Zührî: Hicri 50-123 yılları arasında yaşamıştır. Doğumu için, 50, 51, 56, 58; ölümü için de 123, 124, 125 gibi farklı yıllar ileri sürülmüştür. Ölümünde 72 yaşında idi. Medîne âlimlerindedir. Abdullah İbnu Ömer, Abdullah İbnu Câfer, Câbir İbnu Abdillâh, Enes İbnu Mâlik, Sehl İbnu Sa'd gibi sayısı ona ulaşan sahabe ve A'rec, Atâ, Alkame, Urvetu'bnü Zübeyr, Amrâ bintü Abdirrahman gibi çok sayıda Tâbiîn'den hadîs dinlemiştir.

➤ TASNİF NEDİR?

- ➡ **Tanımı:** Tasnif, sınıflara ayırmak, sınıflamak demektir. Yani, tedvîn devrinde, sıhhat durumu ve ifade ettiği muhteva nazar-ı dikkate alınmadan yazıya geçirilmiş olan karma-karışık hadîs malzemesinin, belli maksadlarla ayrılması, istenilen istikamette istifadeyi kolaylaştıracak şekilde yeni düzenlere, nizamlara sokulması, sistem kazandırılması demektir.

➡ Tasnif ile ilgili diğer ayrıntılar :

- ✓ Tasnîf faaliyetlerini, ikinci asrın birinci çeyreğinden başlatmak bile mümkündür.
- ✓ İlk te'lîf edilen eserlerden sayılan Mecmû'ul-İmâm-ı Zeyd'de hadîsler, fıkıh bablarına göre tanzim edilmiş durumdadır.
- ✓ Bu devre, en kıymetli eserlerini üçüncü asır içerisinde Kütüb-i Sitte ile vermiş olmakla beraber, yine râvilerden, seyahatlerle, derlemek suretiyle ortaya konan Taberânî'nin mu'cemleri örneğindeki bazı orijinal eserler göz önüne alınınca dördüncü hicrî asrın ortalarına kadar devam ettiği söylenebilir.

➤ TASNİFÇEŞİTLERİ

1. **ALE'L-EBVAB:** Bu, hadîslerin fikhî bablara, yani, ifade ettikleri mânâlara ve konulara göre tasnifini ifade eder. Yani, hadîsler, belli bir meseleyi açıklamak, o meseleye delil olmak üzere zikredilir.

A-CÂMÎ'LER: Muhaddisler arasında mâlum ve mukarrer olan sekiz ana bölümün hepsine yer veren hadîs kitaplarına denir.

- 1- İlm-i tevhîd ve sıfât. Yani iman ve akaide ait hadîsler.
- 2- Sünen yâni ahkâma giren hadîsler.
- 3- Rikak ve zühd, yâni ruhen ve ahlâken yücelmeyi konu edinen hadîsler.
- 4- Âdâb'a giren yani: yeme, içme, oturma, yatma, konuşma, giyinme vs. âdâbı beyan eden hadîsler.
- 5- Tefsir, yani bazı Kur'ân ayetlerinin açıklanmasıyla ilgili hadîsler.
- 6- Siyer, yani tarih ve Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in hayatıyla ilgili hadîsler.
- 7- Fiten, yani Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın vefatından kıyamete kadar vukua gelecek hâdisâtтан bahseden hadîsler.
- 8- Menâkıb, yani bazı şehirlerin, şahısların veya kabilelerin zemm ve medihleriyle ilgili hadîsler.

B-SÜNEN'LER: Bunlar, ahkâma müteallik hadîsleri fikhî bablarına göre cemededen kitaplardır. Bu kitaplarda, ahkama konu olmayan hadîslere pek yer verilmez. Öncelikle ibâdet, muâmelât ve ukûbâtı beyân eden merfû' hadîsler cemedilir.

C-MUSANNAF'LAR: Hadîsleri bablara göre (ale'l-ebvâb) tasnîf eden grubun bir çeşidini teşkil eden musannaflar, esâs itibâriyle sünen gibidirler. Ancak, bunlarda mevkuf ve maktu hadîsler de çokça yer alır.

2. **ALE'R-RİCAL:** Bu tasnîf çeşidinde hadîsler, ravilerinin adına göre yapılır. Râvi olarak Sahâbeyi esas alan tasnîfler olduğu gibi, eseri te'lif eden müellifi hadîs aldığı şeyhleri esas alan tasnîfler de olmuştur.

➔ İmanla ilgili seçme hadîsler

- ❖ Ubade İbnu's-Sâmit el-Ensârî (radiyallahu anh) hazretleri demiştir ki: "Hz. Peygamber aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurdular: *"Kim Allah'tan başka ilâh olmadığına Allah'ın bir ve şeriksiz olduğuna ve Muhammed'in onun kulu ve Resûlü (elçisi) olduğuna, keza Hz. İsâ'nın da Allah'ın kulu ve elçisi olup, Hz. Meryem'e attığı bir kelimesi ve kendinden bir ruh olduğuna, keza cennet ve cehennem hak olduğuna şehâdet ederse, her ne amel üzere olursa olsun Allah onu cennetine koyacaktır."*
- ❖ *"Kalbinde zerre miktarı iman bulunan kimse ateşten çıkacaktır."*
- ❖ *"Kim: 'Rab olarak Allah'ı, din olarak İslâm'tı, Resûl olarak Hz. Muhammed'i seçtim (ve onlardan memnun kaldım)' derse cennet ona vâcib olur"*
- ❖ *"Kimin (hayatta söylediği) en son sözü Lâ ilâhe illallah olursa cennete gider"*
- ❖ *"Kim Allah'a herhangi bir şeyi ortak kılmuş olarak ölürse bu kimse ateşe girecektir. Kim de Allah'a hiçbir şeyi ortak kılmadan ölürse o da cennete girecektir"* cevabını verdi"
- ❖ *"Muhammed'in nefsinin kudret eliyle tutan zâta yemîn ederim ki, bu ümmetten her kim Yahudî olsun, Hristiyan olsun- beni işitir, sonra da bana gönderilenlere inanmadan ölecek olursa mutlaka cehennem ehlinden olacaktır"*

➤ HADİS USULÜ

- **Hadisin terim anlamı:** söz, fiil, takrir (onay), ahlaki ve fiziki vasf olarak Hz. Peygambere izafe edilen her şeyin yazılı metinleri demektir. Çok özel ve dar anlamda peygamber sözüne de hadis denir. **Hadisin çoğulu** ehadis'dir.
- **Terim olarak** yol, yöntem, nizam, kaide, düzen ve metod ahlamlarında kullanılmaktadır. Bu manada bir ilmin asıl mevzuundan önce öğrenilmesi gerekli esaslar, prensipler ve başlangıç bilgileri ve tekniklerini ifade etmektedir.
- **Hadis Usulü**, kabul ve red yönünden hadisin sened ve metnini inceleyen ilim dalıdır. Buna göre Hadis Usulü, hadisler ve ravilerinin hallerini bilmeye yarayacak kaide ve esaslardan ibaret bir ilimdir.
- **Hadis usulünün doğuşu:** Sünneti öğrenmek maksadıyla günlerini, geçim temini ve ilim tahsili arasında taksim eden ilk müslümanlar, daha sonraları, yeni ülkeler fethedildikçe, tabii olarak, bu kez yeni müslümanların kitap ve sünneti öğrenme istek ve gayretleriyle karşılaştılar. Gerek halifelerce görevlendirilen vali ve amiller, gerekse fetih ordularında mücahid olarak bulunan sahabiler, asli görevlerinin ta'lim ve tebliğ olduğu bilinciyle hareket ettiler. Fatih sahabilerin bir çoğu, ayrı ayrı yönlerde yerleşerek oralarda kitap ve sünnet bilgisini yaymaya çalıştı.

→ SENET:

- ★ Güvenmek, dayanmak anlamın gelen "sened" kelimesi, bir hadis terimi olarak, metnin başında yeralan ve biri diğerinden almak ve nakletmek suretiyle hadisi rivâyet eden kişilerin, Rasûlullah'a varıncaya kadar sayıldığı kısımdır. Başka bir deyişle, râvîler zincirinin adı olup bu zincir, hadisin Hz. Peygamber'den kimler aracılığıyla ve hangi yollarla bize ulaştığını gösterir.

→ İSNAD

- ★ Rivayet lafızları ile sözü nakledenlerin isimlerini açıklayarak söyleyenine ulaştırmak. Bu anlamıyla isnâd masdardır. İkinci bir anlamı ise isnâd hadisin tarihi yani senedini ifade eder. Senet anlamında kullanıldığında ise isimdir. Bu ıstılaha göre senet ile isnâd farklı anlamlardadır. Senet ravilerin isimleri isnâd ise ravilerin isimlerini "ahberenâ" "haddesenâ" ve "an" gibi lafızlarla birlikte zikretmektir.

⇒ METİN

- ★ Senedin, ya da râviler zincirinin kendinde son bulunduğu, rivâyet edilen asıl hadis kısmıdır.

⇒ RAVİ

- ★ Hadisi senedleriyle rivayet ve nakledene denir.

⇒ RİVAYET

- ★ Hadisi veya bir sözü senediyle nakletmektir. Kale (dedi) veya kiyle (denildi) kelimeleriyle yapılır

HADİS TENKİDİ

⇒ CERH

- ★ Sözlükte elle, aletle, silahla veya dille yaralamak, sövmek, dürtmek, bir yarayıdeşmek, tesir etmek demektir

⇒ TA'DİL

- ★ Sözlükte doğrultmak, düzeltmek, hizaya getirmek, tezkiye etmek, adaleti beyan etmek demektir.

- ❖ **Istilahî manaları; Cerh:** günahkârlık, tedlis (karıştırıcılık), yalancılık gibi sebeplerle bir râvinin, hadis mütehasşısı tarafından rivayetlerinin reddedilmesi, ravinin adalet ve zabt yönünden eksikliklerini, zaaflarını tesbit etmek, rivayetlerini iyice tetkik etmek, râviyi, rivâyetin sıhhat ve değerine te'sir edecek noksan sıfatlara nisbet etmektir.

☞ TA'DİL

- ★ Bir râviyi rivayetleri kabul olunacak şekilde vasıflandırmak, tanıtmak, râvinin adalet ve zabt sıfatlarını taşıdığına hükmederek rivayetlerinin sıhhatini ortaya koymaktır. Cerh ve Ta'dil ilmi râvileri adalet ve zabt yönleriyle inceleyen bir ilimdir.

☞ METAİN-İ AŞERE

- ★ Bir ravinin (sika) olup olmadığı yukarıda belirtilen yönlerin incelenmesiyle ortaya çıkar. Ravinin derecesini düşüren bütün vasıflar, adâlet ve zabt'la alâkalı olarak kaydettiğimiz mezkur maddelerden biriyle ilgilidir ve onlardaki eksikliği ve aksamayı belirtir.

- ❖ İşte raviyi kusurlayan bu vasıflara Metâin denir (mit'an'ın cemidir). Başlıca on maddede toplandığı için metâin-i aşere de denmiştir.

- ✓ Cerh ve ta'dil bakımından raviler, metain-i aşere denilen on noktadan tenkid edilerek ayrı ayrı lafızlarla değerlendirilirler. Bunların beşi adâlet'i yaralayan, beşi de zabt'ı yaralayan kusurlardır.

➤ RAVİDE ARANAN ŞARTLAR

A. ADALET: Raviyi takvaya yönelten ve insanlık değerlerine yakışmayan hata ve davranışlardan uzak tutan bir niteliktir.[\[1\]](#) Adalet'i bir müslümanın Rabbine ve insanlara iyi olmasını sağlayan vasıfları toptan ifade eden bir tabir olarak târif edebiliriz.

1- Akl : Temyiz yeteneğinden yoksun sabi ve delinin rivayetine asla itibar edilmez.

2- Büluğ : Muhaddisler, bir kimsenin hadîs dinlemesi için temyîz'i yeterli görmüştür. Ancak öğrendiği hadîsi rivâyet edebilmesi için büluğa ermiş olmayı şart koşmuştur

3- İslâm : Bütün hadisçilerin ittifak ettiği bir şarttır.

4- İtikâd : Râvinin inanç yönünden sâlim olmasını gerektirir. Sâlim bir inanç, itikadın Kur'an ve Sünnete uygunlukla mümkündür

5- Diyânet : Râvinin, fiilen dîni yaşayışını ifâde eder. Farzları yapması, haramlardan kaçınması diyânetin tamlığını gösterir.

6- Sıdk : Doğru sözlü olmak demektir. Bir râvinin adl, yani adâlet sahibi sayılabilmesi için İslâm'dan sonra, ikinci planda aranan vasfı budur.

7- Mürüvvet : Kişinin ahlâkî yönünü ilgilendirir. Örfen kınanan, hoş karşılanmayan davranışlardan kaçınmaktır.

8- Şöhret : Râvinin bilinmesi, tanınması, tamamen mâlum bir kişi olması, demektir. Böyle bir râviye meşhûr denir.

9- Lika : Karşılaşma demektir. Râvînin bir kimseden yaptığı rivâyetin mûteber olması onunla karşılaşmasına bağlıdır.

B. ZABT: Zabt, râvinin tahammül ettiği bir rivâyeti edâ anına kadar aldığı şekilde muhâfaza etmesidir. Kısaca bellek demek olan bu sıfat sayesinde ravi, duyduğunu duyduğu gibi rivayet edebilecektir.

☉ Zabt iki kısımda mütalaa edilmektedir:

1. **Zabtu's-sadr:** Ezberlemek suretiyle muhafaza etmek .Ravinin, hocasından işittiğini ezberlemesi ve işittiği andan nakledeceği ana kadar onu tekrarlayabilmesidir.
2. **Zabtu-kitab:** Yazmak suretiyle muhafaza etmek .

➤ **RÂVİLERİN DERECELERİ**

1. Tâlib :

- ✓ Hadîs ilmini öğrenmeye azmetmiş demektir.
- ✓ En alt mertebe budur.
- ✓ Gayreti ve müktesebatı nisbetin de derecesi yücelir.

2. Muhaddis :

- ✓ Bu, ilimde belli bir seviyeye ulaşmanın unvânıdır.
- ✓ Hadîs ilmini bilir.
- ✓ Hadîslerden az olmayan miktarda metin ve senediyle ezberler.
- ✓ Senedlerde yer alan râvileri, cerh ve ta'dîl yönleriyle tanır.
- ✓ Keza, metni de, ihtivâ ettiği ahkâm ve kendisiyle amel etme durumlarıyla tanır.
- ✓ Muhaddis yerine Şeyh ve İmâm tâbirleri de kullanılır.

3. Hâfız :

- ✓ Muhaddislerden muktesebâtı ilerlemiş olanların unvânıdır.
- ✓ Ezbere bildiği hadislerin çokluğu ile muhaddisten ayrılır.
- ✓ Hâfız unvânının, umûmiyetle 100 bin kadar hadîsi sened ve metniyle ezbere bilen muhaddisler için kullanıldığı ifade edilmiştir.

4. Hücjet :

- ✓ 300.000 kadar hadîsi yukarıda belirtilen şartlarda senet ve metniyle ezbere bilir.

5. Hâkim :

- ✓ En yüksek mertebede olanların unvanıdır.
- ✓ Bütün Sünnet'i nefsinde cemedan kimseler bu unvanı almaya hak kazanırlar.
- ✓ Hemen belirtelim ki, muhaddis tabiri hadisle işgal eden bütün ehl-i ilm için kullanılan müşterek bir isimdir.

➤ HADİS TÜRLERİ

1. KABUL VEYA RED AÇISINDAN HADİS ÇEŞİTLERİ

A) Makbul: Ravisinin doğruluğu kabul edilen ve kendisiyle amel edilmesi gereken hadislerdir.

B) Merdud: Ravisinin doğruluğu kabul edilmeyen ve kendisiyle amel etmek gerekmeyen hadistir

2. SENEDİN MÜNTEHASI AÇISINDAN HADİS ÇEŞİTLERİ:

A)-Kudsi Hadis : Mânâsı Allah’a, lâfızları Hz. Peygamber’e âit olan hadislere kudsi hadis denir. “İlâhî hadis” ve “Rabbânî hadis” diye de adlandırılan kudsî hadis: Hz. Peygamber’in, anlam bakımından Allah’a dayandırdığı, başka bir deyişle O’ndan nakiller yaparak söylediği sözdür.

B)-Nebevi Hadis : Mânâ ve lâfzı Hz. Peygamber’e âit olan hadislere de nebevî hadis denir

C)-Merfu Hadîs : Söz, fiil, takrir, fitri veya ahlaki vasıf olarak, -senedi muttasıl veya munkat’ olsun- açıkça veya dolaylı bir şekilde (hükmen) Hz. Peygambere nisbet olunan hadise “merfû hadis” denir. Merfû hadisin senedi muttasıl veya munkatı’ olabilir. İsnattan sahabî düşerse mürsel olur. Sahabeden başka bir ravi düşer veya müphem bir râvî zikredilirse o hadise munkatı’ denir. Peşipeşine iki ravi atlanmışsa mu’dal ismini alır. Her üç halde de isnad munkatıdır ama hadis yine merfûdür.

☞ Merfu Hadisin Kısımları:

1)-Sarahaten (Açık) Merfu Hadis : Açık bir şekilde Hz. Peygamber’e izafe edilen hadistir. Yani hadis içinde Rasulullah’a ait bir söz, bir fiil, bir takrir veya bir vasıftan söz ediliyorsa bu açıkça merfu bir hadistir.

2)-Hükmen Merfu Hadis : Hükmen merfû söz, İsrailiyyât nakletme âdeti olmayan bir sahabînin, peygamberlere ve geleceğe dair verdiği haberler ile bir işin yapılması halinde kazanılacak sevap veya bir başka fiilin yapılması halinde maruz kalınacak ceza gibi şahsî görüş ve kanaate dayanması mümkün olmayan (mahall-i ihtihad ve re’y olmayan) mevzulara dair verdiği haberlere hükmen merfu denir.

D)-Mevkuf Hadîs : Rivâyet edilen söz, fiil veya takrir’in kaynağı sahâbî ise (rivayet munkatı veya muttasıl olsun) buna mevkuf hadîs denir. Sözgelimi Ashab’tan birinin fetvası, menkıbesi, şaka veya fıkra nevinden bir davranışı vs. rivâyet edilmişse bütün bunlar mevkuf hadîse girer.

E)-Maktu Hadîs : Tâbiîn ve Etbauttâbiîn’e ait rivâyetlere verilen addır. Bunlar da söz, fiil veya takrîr olabilir. Hadîsle ilgili ıstılahların yeterince istikrarını bulmadığı bir sırada İmâm Şâfiî (204/819) hazretleri (radiyallahu anh) maktu tâbirini munkatı mânâsında kullanmıştır.

3. Senetteki İttisal Durumuna Göre Hadîslerin Çeşitleri

A) Muttasıl (Müsned-Mevsûl) Hadîs. : Hadîsi kitabına alan müelliften, hadîsin kaynağına kadar, senette kopukluk yoksa buna muttasıl hadîs denir. Muttasıl hadîslerde rivâyet, hep birbirini gören râviler tarafından nakl edilir. Muttasıl hadise mevsûl ve müsned hadis de denir.

B) Gayr-ı Muttasil (Munkatı) Hadîs : Bu senedin herhangi bir yerinde kopukluk olan hadîsdir. Senedde meydana gelen kopukluğun durumuna göre çeşitli isimler alır:

1) Muallak Hadîs : İsnadın baş tarafından bir veya birbirini takip etmek üzere daha fazla ravisi hazfedilmiş (düşürülmüş) ve son hazfedilen râvinin şeyhine isnad edilmiş hadîs.

2) Mu'dal Hadîs : Senetteki kopukluk peşpeşe iki veya daha fazla râvinin düşmesiyle meydana gelmişse buna mu'dal denir. Bu çeşit hadîsler için munfasıl tâbiri de kullanılmıştır

3) Munkatı Hadîs : Senedinde peş peşe olmaksızın iki veya sahâbeden sonra bir râvinin düşmüş bulunduğu hadîs.

4) Mürsel Hadîs : Senetten sahâbî düşmüş ve Tâbiî'nden olan bir zât, rivâyeti doğrudan Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'den yapmış ise bu rivâyete mürsel denmiştir.

4- Senet (Ravi) Sayısına Göre Hadîs Çeşitleri

A.) Mütevâtir hadîsler : Mütevatir haber, yalan üzerine ittifak etmeleri aklen mümkün olamayacak kadar çok sayıda râviler topluluğunun, her nesilde, kendileri gibi bir topluluktan alıp naklettiği, mahsûsâtla (beş duyu ile) ilgili haberlere denir.

- ✓ Mütevâtir haber kesin bilgi ifâde eder.
- ✓ Tetkik ve tenkid dışıdır.
- ✓ Çünkü tevâtür yoluyla gelen haberin doğruluğundan hiç kimse şüphe edemez, aklen aksini düşünmek mümkün olmaz.

☞ Mütevâtirin Şartları:

- ❖ En az on kişi rivayet etmelidir.
- ❖ Bu sayı bütün tabakalarda bulunmalıdır.
- ❖ Yalan üzerine ittifak etmeleri aklen mümkün olamayacak kadar çok sayıda râviler rivayet etmelidir.
- ❖ Bu haber duyu organlarına dayanmalıdır.

☞ Mütevâtir Hadîslerin Çeşitleri:

1. **Lafzî Mütevâtir :** Senedin başından sonuna kadar her tabakada bütün ravilerin aynı lafızlarla rivayet ettikleri hadîstir

“Kim bilerek bana yalan isnad ederse Cehennem'deki yerine hazırlansın. “Sarhoşluk veren her içki haramdır.”

“Kim Allah rızası için bir cami yaparsa Allah da ona Cennet’te bir ev hazırlar. “Kur’an yedi harf üzere inmiştir.”

2. **Manevî Mütevâtir** : Aynı lafızlarla olmadığı ve hatta farklı hadislerle ilgili olduğu halde aynı mâna ve hükme delâlet eden rivâyetler sayıca çoğalır ve tevâtür derecesine ulaşırsa buna manevî mütevâtir denir

- ✳ **Manevî mütevâtir hadisler hayli çoktur** : Beş vakit namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetler hep manevî mütevâtir derecesindedir. Meselâ, Hz. Peygamber’in dua ederken ellerini kaldırdığına dair yüz kadar hadis rivayet edilmiştir. Ancak bunlarda müşterek olan taraf ellerin kaldırılmasıdır ve bu yönü mütevâtirdir.
- ✓ **Mütevâtir Hadisin Hükümü**: Serahsî’nin, Usûl’ünde belirttiğine göre, Hanefî fakîhleri, haber-i mütevâtir’in zaruri ilim ifâde edeceğine kanidirlir. Eğer, haber-i mütevâtire rağmen kesin ilme ulaşmayan olursa onun aklında noksanlık var demektir. Binaenaleyh mütevâtir hadisle sâbit olan bir meseleyi inkâr, küfürdür.

B.) Âhad Hadîsler :Vâhid (cemi âhâd) lügat olarak “bir” demektir. Binaenaleyh haberi vâhid tabiri de lügat açısından, “bir kişinin rivâyet ettiği hadîs” mânasına gelir. Ancak, hadîs ıstılahı olarak, “haber-i vâhid, mütevâtir olmayan haber” demektir. Böyle olunca iki tarikden de gelse üç tarikden de gelse rivâyete, haber-i vâhid denir.

➤ ÂHAD HADÎSLERİN ÇEŞİTLERİ:

1. **MEŞHUR HADÎSLER** : Her tabakada (Sahâbî, Tâbiîn, Etbauttâbiîn) râvi sayısı en az üç olan rivâyetlere denir. Bu tarif muhaddislere göredir. Fukahâ ise böyle bir hadîse müstefiz der. İlk asırda bir tek tariki olsa bile sonradan ümmetin kabulüne mazhar olarak şüyû bulan hadîslere de lügat mânasına yakın olarak meşhur denmiştir.
- ✓ **Meşhur Hadisin Hükümü**: Haber-i meşhur, ekseriyete göre, tıpkı haber-i vâhid’in a’ziz ve ferd çeşitlerinde olduğu üzere, ilm-i zannî ifâde eder. Bazıları yakın ifade eder demişlerdir. Tevatür’ü açıklarken de belirttiğimiz gibi, “yakîn değil tuma’nine ifâde eder” diyen de olmuştur.
2. **AZİZ HADÎS**: Bu, her tabakada en az iki râvisi olan hadîsdir. teknik tarifiyle ibtidadan intihaya kadar râvisi ikiden az olmayan haberdir. Herhangi bir tabakada iki raviye sahipken diğer tabakalarda daha fazla râviye sâhip olsa hatta hadd-i tevâtüre ulaşsa o habere yine azîz denir.
3. **GARÎB (FERD) HADÎS**: Hangi tabakada olursa olsun tek bir şahsın rivâyette teferrüd ettiği (yalnız kaldığı) hadistir.

- a. Ferd-i Mutlak:** Eğer garâbet, senedin aslında yani Sahâbî'ye bakan cihetinde, Tâbîde ise tek râvisi var, ikinci bir râvisi yok demektir
- b. Ferd-i Nisbî:** Bu, teferrüdün bir cihete nazaran vukûa gelmesiyle hâsıl olur. Yâni senedin herhangi bir yerinde bir şahsın rivâyette teferrüd ettiği hadîstir. Ferd-i nisbîye ıstılahda garîb de denir. Burada teferrüd, hadîsi sahâbeden alan kimsede değil senedin ondan sonra gelen devamındadır.

5- SIHHAT DURUMUNA GÖRE VEYA HÜKÜM AÇISINDAN HADİSLER

- A. SAHİH HADİS :** Ameli gerektiren yani kendisiyle amel etmek vacib olan makbul hadis. Hadis usulü alimlerinin ittifaklı olarak yaptıkları tarife göre sahih hadis; “Şazz ve illetli olmayarak, isnadı Rasûl-i Ekrem’e veya Sahabeden yahut daha sonrakilerden birine varıncaya kadar adâlet ve zabt sâhibi kimselerin yine kendileri gibi adâlet ve zabt sahibi kimselerden muttasıl senedlerle rivayet ettikleri hadistir.”

☉ SAHİH HADİS ÇEŞİTLERİ:

1- Sahîh li-Zâtîhi : Yukarıdaki tarifte zikredilen bütün şartları eksiksiz, en st seviyede taşıyan sahîhe denir. Bunların sıhhati hususunda ulema arasında ihtilâf yoktur. Esâsen yapılan sahih tarifıyla de bunlar kastedilir. Mutlak olarak “Sahih” denilince de “Sahih li zatihi” akla gelir

- ❖ **Misal :** Rasulullah’a (s.a.v.) bir adam geldi ve sordu: “İnsanların güzelce hizmet ve sohbet etmeme en layık olanı kimdir?”
Rasulullah: “*Annendir.*” buyurdu. “Sonra kimdir?”
dedi. “*Annendir.*” buyurdu. “Sonra kimdir?” dedi. “*Annendir.*” buyurdu. “Sonra kimdir?” dedi. “*Babandır.*” buyurdu. [

2- Sahîh li-Ğayrihi: Sıhhat şartlarından bazıları eksik olmakla birlikte dıştan gelen bir destekle derecesi yükselen ve "sahih" addedilen hadistir

- * **Misal :** Resul-i Ekrem "*Ümmetime meşakkat vereceğimi bilmesem her namaz vaktinde misvâk kullanmalarını emrederdim*"

- ☉ **Sahih Hadisin Hükümü:** Hadisçiler ve hadisçi sayılan fukaha ve usulcüler, Sahih Hadisin hüccet ve gereğince amel etmenin vacib olduğu görüşündedirler. Sahih hadisin ravisinin tek bir kişi olması ya da tevatür derecesine varamayan iki-üç kişi olması arasında bir fark yoktur.

➤ SAHİH HADİSLERİN DERECELERİ :

1. Buhârî ve Müslim'in müştereken kitaplarına aldıkları hadisler bunlara "müttefakun aleyh" denir. Bu konuda yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. En son çalışma Muhammed Fuad Abdülbâkî tarafından "El Lü'lü vel-Mercân fima't-tefaka aleyhiş-Şeyhân" adıyla yapılmıştır
2. Buhârî'nin yalnız başına rivâyet ettiği hadisler;
3. Müslim'in yalnız başına rivâyet ettiği hadisler;
4. Her ikisinin de şartlarına uymakla beraber Buhârî ve Müslim'in kitaplarına almadıkları hadisler;
5. Buhârî'nin, şartlarına uymakla beraber kitabına almadığı hadisler;
6. Müslim'in, şartlarına uyduğu halde kitabına almadığı hadisler;
7. Her ikisinin de şartlarına uymamakla beraber, diğer hadis imamlarına göre sahîh olan hadisler.

B.) HASEN HADİS: Sözlükte "güzel, hoş" anlamına gelen "hasen" kelimesi, hadis istilahında sahîh hadisle zayıf hadis arasında yer alan, fakat sahîh hadise daha yakın olan hadis türüne verilen addır. Daha açık bir ifade ile, hasen hadisle sahîh hadis arasındaki fark, hasen hadisin râvîlerinin durumu kesin olarak bilinmemekle birlikte, yalancılıkla suçlanmamış, dürüst ve güvenilir olmalarına rağmen, titizlikleri (itkân) ve hâfızalarının sağlamlığı (zabt) açısından sahîh hadis râvîlerinden daha aşağı derecede bulunmasıdır.

➤ HASEN HADİS ÇEŞİTLERİ:

1) Hasen lî Zâtîhi Hadis : Girişte tanımlanan hasen hadistir. Yani adâlet ve emânet yönünden güvenilir olmakla birlikte zabt yeteneği zayıf olan râvînin rivayet ettiği hadistir.

2) Hasen lî Gayrihi Hadis : Bir hadisin senedinde yer alan râvîlerden biri çok hata yapacak kadar dalgın ve ehliyetsiz ise, aynı hadis başka bir yolla da rivâyet edilmişse o takdirde kendi dışındaki isnadlar ile hasen durumuna yükseldiği için "hasen lî gayrihi" adını alır.

- ➔ **Hasen Hadisin Hükümü:** Hasen hadisler kendisiyle amel edilecek birer dini delil olarak kabul edilirler. Ancak istinbata değil ihticaca selahiyetlidirler. Hasen hadis, bütün fakihlere göre ihticac ve kendisiyle amel edilmek bakımından makbuldür.

C) ZAYIF HADİS: Zayıf hadis, sahih veya hasen hadisin taşıdığı şartların birini veya birkaçını taşımayan hadistir. Bu şartların bulunup bulunmadığı, hadisin çeşitli yönlerden tetkik ve tenkide tâbi tutulmasıyla anlaşılır

➔ **Zayıf Hadisin Hükümü:**

- 1) Hiçbir konuda zayıf hadisle amel edilmez.
- 2) Her konuda zayıf bir hadisle amel edilebilir.
- 3) Bazı şartları taşıması hâlinde, akait ve ahkâma ait olmaksızın va'z, amellerin fazileti, kıssa gibi konularda şartlı olarak amel edilebilir.

➔ **ZAYIF HADİS ÇEŞİTLERİ:**

A) Mürsel Hadîs :

- ✓ Muhaddislerin genel tarifine göre mürsel hadis, isnâdında sahabî râvisi düşmüş olan hadistir.
- ✓ Tabiun neslinden birisinin hadis aldığı sahabî ravînin adını anmadan, onu atlayarak doğrudan doğruya "Rasûlullah (s.a.s.) buyurdu ki..." diyerek rivâyet ettikleri hadislere "mürsel" denilmiştir

➔ **Mürsel Hadislerin Dereceleri:**

1-Sahabe Mürseli : Mürsel hadîs zayıf hadisler sınıfına girerse de, iltibâsa meydan vermemek için sahâbe mürseli'nin bundan müstesna tutulduğunu hemen belirtmemiz gerek. Çünkü bir çok sahâbe, Resûlullah 'tan bizzat işitip görmediği bir kısım sünnet'i rivâyet etmiştir.

2-Tâbiin'in Mürseli: Muhaddis, fakîh, usulîye göre, mürsel deyince, Tâbiin'e mensub herhangi bir zâtın: "Resûlullah buyurdu ki...", "Resûlullah yaptı ki..." diyerek, hadîsi hangi sahâbî'den dinlediğini belirtmeden yaptığı rivâyete denir.

- ➔ **Mürsel Hadisin Hükümü:** Mürselin dinde hüccet olmadığını "hadis hafız ve münekkidleri ittifakla belirtmişlerdir.

B- Munkatî' Hadîs :

- ✓ Senedinde sahabiden önce bir veya -peşipeşine olmamak şartıyla- iki ravinin zikredilmediği veya kapalı bir şekilde zikredildiği hadise "munkatî hadis"

denir.

C- Mu'dal Hadîs:

- ✓ Senet zincirinde peşpeşe iki ve daha fazla râvinin düştüğü ve bu sebeple zayıf sayılan hadisMu'dal hadis, munkatı hadisin bir türü olarak kabul edilmekle birlikte, mu'dal hadiste en az iki râvinin arka arkaya düşmesi şart olduğundan, munkatı hadisten ayrılmaktadır. Buna göre her mu'dal munkatıdır; fakat her munkati mu'dal değildir.

D) Muallak Hadîs:

- ✓ İsnadın baş tarafından bir veya birbirini takip etmek üzere daha fazla râvisi hazfedilmiş (düşürülmüş) ve son hazfedilen râvinin şeyhine isnad edilmiş hadis

E- Müdelles Hadîs:

- ✓ Muhaddislerin ıstılahına göre Tedlîs, senede dâhil olan bir râvinin ismini hadis isnadları ve isnadlardaki illetlere muttali olan hadis imamlarından başkalarına malum olamayacak şekilde düşürmek suretiyle sanki o vâsita olmaksızın sema'ın meydana gelişini gerekli kılmasa da- vehmettiren bir lafız ile isnâdı sevketmeye denir

➔ ZAYIF HADİS TÜRLERİ

A) Mevzu Hadis:

- ✓ Rasulullah adına yalan uydurmak (kizb) ile cerhedilmiş râvinin rivayetine denir.
- ✓ Bu, aslında hadis değildir.
- ✓ Ona, Hadis diye uydurulmuş söz demek daha doğrudur.

B) Metruk-Matruh Hadîs:

- ✓ Vazgeçilmiş, terkedilmiş, kullanılmaz, yalancılıkla itham edilen râvilerin bilinen kurallara muhalif olarak rivayet ettikleri ve bu rivayetlerinde münferid (yalnız) kaldıkları hadis.
- ✓ Râvinin hadiste yalanı görülmemiş olsa bile, diğer konuşmalarında yalancılıkla tanınan, fasıklığı açık olan veya vehim ve gaflet sahibi bir kimse olması, rivayet ettiği hadisin metruk sayılması için yeterlidir.

C-Münker Hadîs:

- ✓ Zayıf bir ravinin sika (güvenilir) ravilere muhalif olarak rivayet ettiği ve bu rivayetiyle tek kaldığı hadis.
- ✓ “İki zayıf raviden daha zayıf olanın diğerine muhalif olan rivayetidir” diye de tarif edilmiştir

D) Muallal Hadîsler:

- ✓ Hatalı olarak ma'lul da denir.
- ✓ Hadîs, zâhiren sıhhatli gözüktüğü halde, herkes tarafından görülemeyen, ancak ihtisas, hıfz, keskin nüfuz ve sezgi sâhibi otoriteler tarafından keşfedilebilen sıhhati bozan bir kusur taşıyorsa buna muallal hadîs denir.
- ✓ Bu çeşit kusura da muhaddisler illet demişlerdir

E) Müdrec Hadîs:

- ✓ Müdrec kelimesi, bir şeyi bir şeye eklemek veya içine sokup yerleştirmek.
- ✓ Derc ve idrâc kelimeleri dilimize de girmiştir.
- ✓ Hadîs ıstılahındaki manâsına göre ise, râvisi tarafından isnadına veya metnine hadîsin aslında olmayan bazı sözler sokuşturulmuş olan hadîs demektir.
- ✓ Ravi hadisi bu şekilde rivâyet edince, dinleyenler de bu ilâveyi hadîsten zannedip, öylece rivayet ederler

F) Maklûb Hadîs:

- ✓ Maklûb kelime olarak kalb kökünden gelir.
- ✓ Alt-üst olarak demektir.
- ✓ İsnadında bir veya birkaç râvinin isim veya nesebleri veya metninde bazı kelimeleri, bilerek veya bilmeyerek takdîm-tehire uğramış veya senet ve metinleri değiştirilmiş hadîslere maklûb hadîs denir.

G) Muzdarib Hadîs:

- ✓ İzdirab, lügat olarak, denizde dalgaların istikrar bulmaksızın inip çıkması mânâsına gelir .
- ✓ Hadîste izdirap, sıhhatin şartı olan zabt'ın noksanlığına delil olduğu için muzdarib rivâyet zayıf addedilir.
- ✓ Bir ravinin veya güvenilirlikleri birbirine eşit birden fazla ravinin bir hadîsin senedinde veya metninde birbirine muhalif değişik rivayetlerde bulunması

ve rivayetlerden birinin diğerine tercih edilme imkânının olmaması durumunda ortaya çıkan zayıf hadis türü.

H) Şâz Hadis:

- ✓ Şâz kelimesi, lügat olarak cemaatten ayrılan, yalnız kalan, tek, eşsiz, benzersiz, kaide dışı mânâsına gelir.
- ✳ Hadis ilmindeki ıstılâhî anlamı şöyledir: “Makbûl olan ravînin kendisinden daha makbul olana muhalif olarak rivayet ettiği hadis.” Bu durumda daha makbul olanın rivayet ettiğine mahfûz denir.

I) Musahhaf Ve Muharref Hadîsler:

- ✓ Tashîf, bir kelimenin harflerini kavuşturmak suretiyle sahife üzerinde yapılan hata mânâsına gelir.
- ✓ Metin veya isnadında bir kelime veya ravilerden birinin ismi hatalı olarak söylenmiş ve bu hata ile rivayet edilmiş hadise Musahhaf Hadis denir.

➤ AHLAK İLE İLGİLİ SEÇME HADİSLER:

1-Ebû Hüreyre radıyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

- ➔ “Münâfiğın alâmeti üçtür: Konuşunca yalan söyler. Söz verince sözünde durmaz. Kendisine bir şey emanet edilince hiyanet eder.”

2-Abdullah İbni Amr İbni Âs radıyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

- ➔ “Abdullah! Falan adam gibi olma! Çünkü o, gece ibadetine devam ederken artık kalkmaz oldu.”

3-“Yarım hurma vermek suretiyle de olsa kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz. O kadarını da bulamayanlar, güzel bir sözle olsun kendilerini korusunlar.”

4- “Güzel söz sadakadır.”

5-“Din kardeşini güler yüzle karşılamaktan ibaret bile olsa, hiçbir iyiliği küçümseme.”

6-Âişe r.a. şöyle dedi:Hz. Peygamber’in küçük dili görünecek şekilde kahkahayla güldüğünü hiç görmedim. O sadece tebessüm ederdi.

➔ HADİS İLİMLERİ

➔ GARİB’UL HADİS İLMİ

- ➔ Bu ilim , hadis metinlerinde geçen , az kullanıldığından dolayı anlaşılması zor kelimelerin açıklanmasından bahseder.
- ➔ Bu, bir çeşit hadis lügat niteliğindedir.Hadislerin kapalı kalan açıklanmasını sağlar.

➔ İLEL’ÜL HADİS İLMİ

- ➔ Dış görünüş itibariyle sahih denebilecek hbir hadisin sıhhatini zedeleyen ve ancak konunun mütehasısları tarafından anlaşılabilcek gizli kusurlardan bahseden bir daldır.
- ➔ Bu gizli kusur hadisin senesinde , metninde veya her ikisinde birden olabilir.

➔ CERH VE TA’DİL İLMİ

- ➔ Bu ilim dalında hadis ravilerinin kusurları ve meziyetleri özel terimlerle incelenir. Yani ravilerin doğruluk ve güvenilirlik yönlerinden durumları ortaya konur.
- ➔ Bu dal ,hadis ilimleri içinde aşağı yukarı en gelişmiş bir branştır.

➤ NESH

❖ **NESH' in TANIMI** : Dinde Şâri tarafından konmuş eski bir hükümün, yine Şâri tarafından konulan yeni bir hükümle kaldırılmasıdır.

- ❖ Hüküm, Kur'an-ı Kerim tarafından da konmuş olabilir, sünnetle de konmuş olabilir.
- ❖ İslam uleması önceki hüküm hangi kaynaktan gelmiş olursa olsun, sonraki bir hükümle kaldırılabilmesi hususunda müttefiktir.

➤ NESHİN ÇEŞİTLERİ

A- Sünnetin Sünnetle Neshi:

- 1) Mütevatir hadîsin, mütevâtir hadîsle neshi,
- 2) Haber-i vâhid'in, haber-i vâhidle neshî,
- 3) Haber-i vâhid'in, mütevâtir hadîsle neshi.

B- Sünnetin Kur'ân'la Neshi:

- Bunun örneği, Zeyd İbnu Erkam'ın şu açıklamasıdır: “Resûlullah'ın zamanında biz namaz kılariken konuşur, birbirimize ihtiyaçlarımızı söyledik. Ne zaman ki: “*Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'ın divanına tam huşu ve taatle durun*” (Bakara: 2/238) âyeti indi, namazda sükût etmekle emrolunduk.”

➤ NESHİN BİLİNME YOLLARI

1- Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in açıklaması ile. Bunun en bâriz örneği, kabir ziyaretiyle ilgili hükümdür.

- “*Size kabirleri ziyâret etmeyi yasaklamıştım. Artık onları ziyâret edebilirsiniz*”.

2- Ashab (radiyallahu anhüm)'in açıklamasıyla: Bir hadîste neshin varlığına, hadîsi sevk sırasında Ashab'ın ihbârı delâlet eder:

- Hz. Peygamber'in en son yaptığı iki işten biri ateşte pişen bir şey yenince abdest almayı terketmek oldu”.

3- Bazan nâsîh, iki müteâriz hadîsin vürud târihlerinin bilinmesiyle anlaşılır: Muahhar olan nâsîh mukaddem olan (önceki) mensûh'tur. Şeddâd İbnu Evs'in merfu olarak rivâyet ettiği şu hadîs gibi "*Hacamat yapan (doktorun) da, hacamat olan kişinin de orucu bozulur*". İmam Şâfî, bu hadîsin, İbnu Abbâs'ın rivayet ettiği şu hadîsle neshedildiğine hükmeder: "Resûlullah) ihramlı ve oruçlu iken hacamat oldu".

4- Nesh bazan ulemanın icmasıyla sabit olur. Bu maddenin misali, dördüncü seferde içki içenin öldürülmesi ile ilgili hadîsdir. Ebu Dâvud ve Tirmizî'de gelen hadîs şöyle: "*Kim hamr içerse dayak cezası verin. Dördüncü sefer tekrar ederse öldürün*".

➔ İHTİLAFU'L HADÎS İLMİ

➔ Hadîsler bazan birbirine zıd hükümler ifade ederler. Bu hâli, teâruz, ihtilaf, zıdlık gibi kelimelerle ifâde ederiz. Bu çeşit hadîsler, ayrı bir inceleme konusu teşkil ederler. Bunları inceleyen hadîs dalına muhtelifu'l hadîs ilmi denir. Târife dikkat edersek

1. İki adet makbûl rivayet.
2. Hadîslerin aynı meseleye temas etmesi, fakat zıt hükümler ifade etmesi.
3. Bu zıtlığın zâhirde olması, her ikisinin de barıştırılabilir olması

⇨ İHTİLAFI GİDERME YOLLARI

➔ **Hadîsler arasında görülen teâruzu gidermede sırayla şu yollara başvurulur:**

- A. Cem ve te'lif :** Müteâriz iki hadîs arasındaki ihtilafı aklı ve nakli delillerle gidererek her iki hadîsle de amel etme imkânını göstermektir.
- B. Nesh :** Müteâriz hadîslerin aralarında mevcut ihtilaf cem ve te'lif yoluyla halledilemez ve her ikisiyle de amel etme imkânı gösterilemezse, bunlardan birinin nâsîh, diğerinin mensûh olduğu ihtimâli üzerinde durulur. Şu halde ihtilaf'ı, neshi göstererek çözme yoluna gitmek cem ve te'lif'ten tabiat itibarıyla farklı bir metoddur.
- C. Tercih :** Tercih, lügat olarak, meylettirmek, galib getirmek, birbirine denk olan şeylerden birinin üstünlüğünü tesbît etmek. İstilah olarak, teâruz halindeki hadîslerden birini diğerine üstün kılacak bir vasfı ortaya çıkarıp buna dayanarak onu öne alıp

diğerini terketmek mânâsına gelir.

D. Tevakkuf : Müteâriz iki hadîsin ihtilafı, beyan edilen hiyerarşik metodların (cem ve te'lif, nesh, tercih) hiçbirleriyle çözümezse, başvurulacak son metod tevakkuf'tur. Aslında tevakkuf, bir çözüm metodu değil, çözümsüzlüktür. Yani her iki hadisi de amel dışı bırakmak. Birini diğerine tercih ettirecek bir karineyi bizzat buluncaya veya bir başka muhaddisin veya fakihin bulmasına kadar her iki rivâyeti de amel dışı tutmaktır.

⇒ RİVAYET'ÜL HADİS İLMİ

- ★ Peygamberimizin sözlerini, fiillerini, takrirlerini ve hallerini , bunların rivayet ve zabt edilmesini gösteren ilimdir.
- ★ Bu ilim dalı hadis naklinde hatadan uzak kalmak temeli üzerine yapılmış çalışmaları sergilemektedir.

⇒ DİRAYET'ÜL HADİS İLMİ

- ★ Sened ve metin durmalarını anlamaya imkan veren kaideler ilmidir.
- ★ Bu ilmin amacı Peygamberimizin (s.a.v)hadislerini karıştırılmaktan , tedlisten ve iftiraya uğramaktan korumaktır.
- ★ Bu ilim sayesinde:
 - ❖ İslam dininin tahrif ve tebdilden korunması tam olarak sağlanmıştır.
 - ❖ Tespit ettiği kaideler, hadis rivayetinde gerekli titizliğin gösterilmesini sağlamıştır.
 - ❖ Zihinleri hurafeden arındırmakta büyük faydalar sağlamıştır.

➤ KÜTÜB-İ SİTTE

1- SAHİH-İ BUHÂRÎ:

- Yazarının adı Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Muğire b. Berdizbe'dir.
- Farisî olup, Cu'fe'lilerin azadlısıdır.
- Buhara'da şevval 194 yılında dünyaya gelmiştir.

- Bu kitaba müellifi “el-Camiu’s-Sahih” adını vermiştir.
- Bunu, altıyüzbin hadis arasından derlediği hadislerden meydana getirmiştir.
- Bu eseri tehzib ve güzelleştirmekte, hadislerin sıhhatini araştırmakta çokça emek harcamıştır.
- Öyle ki gusledip, iki rekat namaz kılıp hadisi kitabına koyup koymamak noktasında istihare yapmadıkça hiçbir hadisi kitabına almamıştır.
- Bu eserinin telifini 16 yılda tamamlayabilmiş, Tekrarlarıyla birlikte 7397 hadis vardır.
- Mükerrer hadislerinin sayısı ise 2602’dir. Hafız İbn Hacer -Allah’ın rahmeti üzerine olsun- bunu böylece tesbit etmiştir

2- SAHİH-İ MUSLİM:

- Muslim b. el-Haccac’ın telif ettiği meşhur kitaptır.
- O bu kitabında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’den gelen ve kendisince sahih gördüğü hadisleri toplamıştır.
- Birbiriyle münasebeti olan hadisleri bir yerde toplar, hadisin rivayet yollarını ve lafızlarını bablara göre tertip etmiş olarak zikreder.
- Fakat ya kitabının hacminin artacağından, ya da başka bir sebep dolayısıyla bab başlıkları koymamıştır.
- Kitabına bab başlıklarını Sahih’ini şerhedenlerden birtakım kimseler koymuştur.
- Başlıkları en güzel koyanlardan birisi de Nevevî’dir.
- Tekrarlarıyla birlikte hadisleri 7275 hadistir.
- Tekrarları çıktıktan sonra yaklaşık 4000 hadis kadar ihtiva eder.

3- NESÂÎ’NİN “SUNEN”İ:

- Mertebe itibariyle Buhârî ve Muslim’den hemen sonra gelir.
- O ravileri (ricali) bakımından Ebû Dâvûd ve Tirmizî’nin Sunen’lerinden önce gelir.
- Çünkü bu eserin müellifi hadis ravileri hususunda sıkı bir tetkikte bulunmuştur.
- Özetle Nesâî’nin “el-Müctebâ” adlı eserde kullandığı kıstaslar (şartları), Buhârî ve Muslim’den sonra en ağır şartlardır.

4- EBÛ DÂVÛD’UN “SUNEN”İ:

- Bu kitapta 4800 hadis vardır. M

- üellifi bunları 500.000 hadis arasından seçmiş ve eserinde sadece ahkâma dair hadisleri almıştır.
- Ebû Dâvûd der ki: Ben bu kitabımda sahih olan hadisleri yahut ona benzeyenleri ve ona yakın olanları zikrettim.

5- TİRMİZİ’NİN “SUNEN”İ:

- Bu kitab da “Camiu’t-Tirmizî” adıyla ün kazanmıştır.
- Merhum Tirmizî bu kitabı fıkıh bablarına göre telif etmiş olup, kitabında sahih, hasen ve zayıf hadisleri toplamakla birlikte, herbir hadisin derecesini geçtiği yerde açıklamış, bununla birlikte hangi cihetten zayıf olduğunu da ifade etmiş, bu hadisi ashab ve diğerlerine mensub ilim ehlerinden kimlerin delil aldığını açıklamış, kitabının sonunda da oldukça önemli faydalı bilgiler ihtiva eden “el-İlel” adlı bir eser ilave etmiştir.

6- İBN MÂCE’NİN “SUNEN”İ:

- Müellifi, bu eseri bablara göre tertib ederek derlemiştir.
- Yaklaşık 4341 hadis ihtiva eder.
- Müteahhir alimlerin pek çoğu tarafından onun altı temel hadis kitabının altıncısı olduğu kabul edilmiştir.
- Ancak Nesâî, Ebû Dâvûd ve Tirmizî’nin Sunenlerine göre mertebesi daha aşağıdadır

DİNİ HİTABET

DİN GÖREVLİLİĞİNİN GEREKTİRDİĞİ NİTELİKLER

Din Görevliliğinin Gerektirdiği Kişisel Özellikler:	Din Görevliliğinin Gerektirdiği Toplumsal Özellikler:
<ol style="list-style-type: none">1. Görevini benimseme2. Görevin gerektirdiği bilgi ve sanata sahip olma3. İhlas ve samimiyet	<ol style="list-style-type: none">1. Temsil2. Tanıma3. Toplumsal dayanışma4. İletişim5. Güven6. Meslektaşlarıyla iş birliği

Din görevlilerinde bulunması gereken özelliklerden biri de ihlas ve samimiyettir. Din görevlisi, inanç, fikir, söz ve davranışlarında önderlik ettiği insanlara örnek olacak nitelikte ihlas ve samimiyete sahip olmalıdır.

➔ **Din görevliliğinin gerektirdiği bazı toplumsal özellikler vardır. Bunları şu şekilde açıklayabiliriz:**

Temsil Gücü: Her insan yaptığı işi veya mesleği temsil eder. Din görevlisi de İslam dinini, bütün Müslümanları, bağlı olduğu Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatını ve meslektaşlarını temsil eder.

İnsanları Tanıma: Din görevlisi, insanı ve içinde yaşadığı toplumu iyi tanımalıdır. İçinde yaşadığı toplumsal şart ve özellikleri çok iyi değerlendirmelidir.

Toplumsal dayanışma: Toplumda yaşamının getirdiği sevinçlerin paylaşılması ve sıkıntıların giderilmesindeki iş birliğine toplumsal dayanışma denir. Din görevlileri toplum içerisinde bunu teşvik etmenin yanında kendileri de bu dayanışmada yer almalıdır.

İletişim: Din görevlisi kadın, erkek, çocuk, yaşlı ve genç, Müslüman veya Müslüman olmayan herkesle iletişim kurabilmelidir.

Güven: Din görevlisi, insanlara her konuda güven vermeli ve onlara, işlerini istişare edecek kadar da yakınlık göstermelidir.

Meslektaşlarıyla iş birliği: Din görevlisi, üstlendikleri hizmetlerdeki verimliliği artırmak ve toplumsal problemleri çözmek için meslektaşlarıyla iş birliği yapmalı, örnek bir dayanışma sergilemelidir.

→ **Din Hizmetlerinde Kendini ve Hedef Kitleyi Tanıma**

- ❖ Din görevlisinin, cemaati tanıması, onların ihtiyaç ve beklentilerine doğru karşılık vermesine yardımcı olur. Toplum; yaş, akıl, eğitim düzeyi, öğrenme isteği, cinsiyet gibi nitelikler bakımından birbirinden farklı bireylerden oluşur. Din görevlisi bu farklılıkları dikkate alarak dini en güzel şekilde onlara ulaştırmalıdır.

→ **Din Hizmetlerini Zorlaştıran ve Engelleyen Sorunları Tanıma**

- ❖ Din görevlisinin bilgi yetersizliği, din hizmetlerini zorlaştıran ve engelleyen nedenlerin başında gelmektedir.
- ❖ Din görevlisi ile ilgili bir diğer problem ise işine gereken önemi vermemesidir
- ❖ Din hizmetlerini zorlaştıran ve engelleyen sorunlardan bir kısmı ise cemaatten kaynaklanır.
 - ★ Cemaatten kaynaklanan sorunların temelinde, onların yaş, cinsiyet ve kültür seviyelerine göre ilgi, bilgi ve beklenti farklılıkları bulunmaktadır. Örneğin, gençler din görevlisinden kendileriyle iletişim kurmasını beklerken, bazı yaşlılar gençlerle iletişim kurmayı bir hafiflik olarak görebilmektedir.
- ❖ Din hizmetlerini zorlaştıran ve engelleyen sorunlardan bazıları da ortamdaki kaynaklanmaktadır. Din hizmetlerinin gerçekleştiği ortam her yönüyle hizmetlerin başarılı veya başarısız olmasında önemli bir etkiye sahiptir.
 - ★ Örneğin, bulunulan yerin büyüklüğü, biçimi, rengi, aydınlanma derecesi, ısı, ses düzeni gibi birçok faktör din hizmetlerinin gerçekleşmesini olumlu veya olumsuz yönden etkilemektedir.

İLETİŞİMİN ÖNEMİ VE TEMEL İLKELERİ

- ➔ İletişim, eğitim ve insan ilişkilerine dayalı hizmetlerin temelini oluşturur. Hizmetlerin yerine getirilmesi ve amacına ulaşması için iletişimin sağlıklı olması gerekir.
- ➔ Muhataplarımızın bilgi seviyelerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak anlayacakları bir dille konuşmalıyız. Dışlayıcı ve incitici bir dil kullanmaktan kaçınmalıyız. Konuşurken doğal davranmalı, yapmacık ve abartıdan uzak durmalıyız.
- ➔ Ayrıca beden dilinin de iletişimde önemli rol oynadığının farkında olmalıyız.
- ➔ Sağlıklı bir iletişim için neyi, ne zaman, nerede ve nasıl söyleyeceğimizi bilmeliyiz.

İLETİŞİMİN TEMEL UNSURLARI

- ➔ İletişimi meydana getiren unsurlar sırasıyla; kaynak, ileti, kanal ve alıcıdır. Bu öğelerin harekete geçmesiyle iletişim gerçekleşir.

İleten (kaynak): Haber ya da bilgiyi alıcı durumunda olana göndereni temsil eden kavramdır.

- ❖ Kaynak; bilgi yayan, kendisinden bilgi edinilen herhangi bir kişi, bir olay veya bir makine olabilir. Haber veren mesaj iletendir.

İleti (mesaj): Kaynaktan çıkan bilgi, haber, olay, düşünce ve duygu mesaj anlamındadır. İletilecek olandır.

İletiş biçimi (kanal): İletilen mesajı kaynaktan alıcıya ulaştıran yoldur.

İletilen (alıcı): Kaynaktan gönderilen iletiyi algılayan, alan unsura alıcı denir. Alıcı kendisine ulaşan iletiyi geriye başkalarına yansıttığı zaman tepkisini ortaya koyarken kendisi kaynak durumuna dönüşür.

➔ İLETİŞİMDE DİL VE BEDEN DİLİNİN ÖNEMİ

Konuşmayı daha etkili ve güçlü kılan önemli unsurlar şunlardır:

- ❖ İletilebilirlik
- ❖ Akıcılık
- ❖ Telaffuz
- ❖ Ses tonu ve vurgular
- ❖ Kelime hazinesi
- ❖ Üslup

NOT: Kişilerle yüz yüze iletişimimizde beden dilinin çok önemli rolü vardır. Yüz yüze iletişimin yapılandırılmasında ortalama olarak sözcükler %10, ses tonu %30 ve beden dili %60 oranında rol oynar. Bu oranlar kişiler arası ilişkilerin ve iletişim ortamının özelliklerine göre artma ve eksilme gösterse de beden dilinin iletişimdeki rolünü reddedilemez bir biçimde ortaya koymaktadır.

- * Beden dili, jest ve mimiklerle gerçekleşir. Yüz kaslarının bir anlam ifade etmek için kullanımı mimikleri; baş, el, kol, ayak, bacak hareketleri ya da bedenin tümünü kullanmak jestleri oluşturur.

Kişiler arasında sorun çıkmasına neden olabilecek davranışlar ve bunun sonucunda meydana gelen düşüncelerden bazıları şunlardır:

- ❖ Aşırı genelleme
- ❖ Kutuplaştırma
- ❖ Kişiselleştirme (üzerine alma)
- ❖ Mutlakçılık (“meli”-”malı” konuşma)
- ❖ Değişirme gayreti
- ❖ Keşkeçilik

HİTABET TÜRLERİ

Konuları Yönünden Hitabet	Şekil Yönünden Hitabet Türleri:
Türleri: <ul style="list-style-type: none">• Siyasi hitabet• Askerî hitabet• Akademik hitabet• Hukuki hitabet• Dinî hitabet	<ul style="list-style-type: none">• Panel • Sempozyum•Monolog• Diyalog• Seminer• Kurs•Münazara• Konferans• Tören konuşmaları• Nutuk• Hitabe• Sohbet• Açık oturum• Medya konuşmalar

➔ KONULARINA GÖRE HİTABET TÜRLERİ ŞUNLARDIR:

Siyasi hitabet: Değişik zaman ve mekânlarda siyasetçilerin, siyasetle ilgili yaptıkları konuşmalardır.

Askerî hitabet: Bir savaş esnasında veya barış durumunda, genelde komutan konumunda olan bir kişi tarafından askerlere hitaben yapılan, motive edici veya bilgilendirme amaçlı konuşmalardır.

➔ İyi bir askerî hitabede şu özelliklerin bulunmasına dikkat edilmelidir:

1. İfade, cümle ve komutlar gayet kısa, net, açık ve o nisbette tok ve kuvvetli olmalıdır.
2. Cümleler yığıtçe, canlı, açık ve şiddetli söylenmelidir.

3. Komutlar, dikkat çekici ve en bilgisizlerin bile anlayabileceği kadar anlaşılır olmalı, yoruma ihtiyaç hissettirmemelidir.
4. Gerekiyorsa askerin manevî ve derûnî duyguları harekete geçirilmeli, onlara yuvalarını, çoluk-çocuğunu ve ailesini unutturacak kadar vatan, bayrak, hürriyet ve bağımsızlık aşkı aşılanmalıdır.

Akademik hitabet: Bilimsel konuların ele alındığı konuşmalardır. Bu konuşmalarda konular, alanında uzman olan insanlar tarafından bilimsel bir anlayış ve üslupla sunulur.

➔ **Akademik hitabette sunlara dikkat edilmelidir:**

1. Dinleyicilerin hoşgörüsüne sığınarak söze başlamak.
2. Konuya girmeden önce dinleyicilerin dikkatini konu üzerine çekmek
3. Konuşma sırasında gözleri zaman zaman dinleyiciler üzerinde gezdirerek, göz alış-verişinde bulunmak, tekdüzeliği giderici tedbirler almak.
4. Ortaya konulan düşüncelerde ihtimalli ifadeler kullanarak kesin ve katî şahsî hükümlerden sakınmak. Konunun ilgili bulunduğu diğer mevzu ve boyutlara işarette bulunmak.
5. Mutlaka delil ve kaynaklara dayalı olarak konuşmak.

Hukuki hitabet: Mahkeme ortamında yapılan konuşmalardır. Mahkeme ortamında yapılan konuşmalarda hukuki terimler ağırlıklı olarak kullanılır ve konuşma kanunlar çerçevesinde şekillenir. Bu tür konuşmalar hâkim, savcı, avukat gibi hukuk adamları tarafından yapılan veya yargının huzurunda kendini savunmak durumunda olan insanların yaptığı konuşmalardır.

➔ **Hukukî hitabelerde dikkat edilmesi gereken hususları şöylece sıralanabilir:**

1. Hukukî hitabelerde, dinleyicilere karşı değil, yargılama durumunda bulunan görevliler karşısında bulunulduğu unutulmamalıdır.
2. Lüzumsuz sözlerin, laf oyunlarının fayda yerine zarar vereceği ve yargıları olumsuz yönde etkileyerek aleyhimize sonuçlar doğuracağına dikkat etmelidir.
3. İddia edilen konuyu bütün yönleriyle ortaya koymak ve meseleyi olduğu gibi açıklamak gerekir. Konuyla ilgisi olmayan, meselelerin ortaya konması savunmanın seyrini değiştirebilir.
4. Adli ve hukukî savunmalarda, leh ve aleyhteki hukukî deliller önem sırasına göre tek tek anlatılmalıdır.
5. Karşı tarafın ileri sürdüğü suçlama ve delillerden doğru olmayanlar çürütülerek, gerçeklerin gün ışığına çıkmasına yardımcı olunmalıdır.

Dinî hitabet: Din görevlileri veya ilahiyat alanının uzmanları tarafından yapılan dinî içerikli konuşmalardır. Bu tür konuşmaların vaaz, hutbe, konferans, sohbet vb. değişik şekilleri olabilir. Başta cami olmak üzere farklı mekânlarda dinî içerikli konuşmalar yapılabilir.

➔ **Şekline göre hitabet türleri ise şunlardır:**

Konferans: Herhangi bir konuyu, bir fikri ya da bir tezi izah için yapılan bilimsel ve akademik konuşmalardır. Konferansta, alanında uzman olan bir insan, bir konuyu enine boyuna, detaylarıyla ele alır.

Tören konuşmaları: Önemli bir gün, olay veya bir kişiyi anmak amacıyla; önemli bir işin başlaması veya bitmesinden dolayı yapılan konuşmalardır. Törenlerde genelde yazılı bir metinden kısa ve öz bir konuşma yapılır.

Nutuk: Her düzeyden geniş halk kitlesine, siyasi veya millî konularda bir düşünceyi, bir duyguyu anlatmaktır. Devlet büyüklerinin yaptığı önceden hazırlanmış konuşmalardır. Nutuk tarzındaki konuşmalarda verilmek istenen mesaj belgeler ve delillerle sunulur. Böylece dinleyicilere güven veren bir konuşma yapılır.

Hitabe: Herhangi bir konuyu veciz ve etkileyici ifadelerle bir dinleyici kitlesine kısa ve heyecanlı bir üslupla anlatmaktır. Cuma hutbelerini bu gruba dâhil edebiliriz.

Sohbet: Farklı konulardaki fikir ve düşüncelerin, samimi ve sıcak bir ifadeyle anlatılmasıdır. Sohbetler genelde küçük mekânlarda, az sayıda insan kitlesine yapılan konuşmalardır.

- ❖ Sohbetler düzenli olmalıdır
- ❖ Sohbet, zahmetsiz ve mekan sahibine külfet yüklememelidir.
- ❖ Sohbetlerde asıl amaç, samimiyetle Allah Teala'nın rızasıdır.
- ❖ Dinî sohbetlerde öğrenilenler, imkan nisbetinde hayata aksettirilmelidir.

Açık oturum: Bir konu hakkında, alanında uzman olan insanların tartışması, konuyu değişik yönleriyle ele alması, tenkit yoluyla karşılıklı olarak konunun işlenmesidir. Açık oturumu yöneten kişi sırasıyla herkese söz hakkı verir.

Münazara: Karşılıklı olarak iki grubun, bir konuyu tartışmalarıdır. Gruplar konunun birbirine zıt iki yönünü savunurlar, karşılıklı olarak eleştiriler getirirler. Bir başkan yönetiminde yapılan münazaralarda yarış havası hâkimdir. Savunulan tezlerin doğruluğunun ispatı beklenir.

Panel: Alanında uzman olan birkaç kişinin, bir konunun değişik yönlerini sırasıyla anlatmasıdır. Panelde bir başkanın yönetimi doğrultusunda konuyla ilgili değişik fikirler ortaya konulur. Tartışma havası değil, sohbet havası vardır. Panel sonrasında dinleyicilerin soruları cevaplandırılır.

Sempozyum: Bir konunun değişik yönleri hakkında, alanında uzman insanların art arda konuşmalar yapmalarıdır. Konuşmacılar belirli sürelerde konuşurlar. Bütün konuşmalar sonunda, konunun uzmanı olan kişiler konuyu müzakere eder, eleştiri ve fikirlerini ortaya koyarlar.

Monolog: Genelde güncel konularda, esprili bir üslupla bir kişinin konuşma yapmasıdır. Monologda jest ve mimikler daha çok kullanılabilir, taklit yapılabilir. Bu tür konuşmalar genelde eğlendirme maksadıyla yapılır. Ancak insanları rencide edici ve kırıcı davranışlardan kaçınmak gerekir.

Diyalog: Bir sahnede iki kişinin karşılıklı konuşmasıdır. Bu kimseler herhangi bir konu hakkında, belirli bir düzen içerisinde karşılıklı olarak düşüncelerini ifade ederler.

Medya konuşmaları: Radyo, İnternet ve televizyon konuşmalarıdır. Bu tür konuşmalar monolog veya diyalog tarzında olabileceği gibi açık oturum veya münazara tarzında da olabilir. Jest ve mimikten daha çok konuşma üslubu ve ses tonu etkilidir. Sesi iyi ayarlama, samimiyet ve inandırıcılık ön plandadır.

➤ DİNÎ HİTABET VE ÇEŞİTLERİ

- ❖ Dinî hitabet türlerinden hutbe; cuma günü ve bayram günlerinde, camide minbere çıkılarak okunur.
- ❖ Dinî hitabetin bir diğer türü de vaazdır. Vaaz, cami kürsüsünden, namazın öncesinde veya sonrasında yapılan konuşmadır.
- ❖ Cami dışında yapılan dinî hitabet türleri de vardır. Konferans, panel ve medya kanalıyla yapılan yayınlar bunlardan bazılarıdır. Halka açık, büyük toplulukların katıldığı dinî hitabetin yanında, özel mekânlarda sohbet tarzında da olabilir. İhtiyaç duyulduğunda, farklı mekânlarda, farklı üsluplarla dinî konular ele alınabilir.

➔ Kur'an'da Hitabet İlkeleri

Kur'an-ı Kerim'de hitabetle ilgili birçok ilke yer almaktadır. Bu ilkelerin başında; güzel bir sözle hitap, yerinde ve zamanında konuşma (hikmet), ikna edici konuşma, konuşurken nazik olma, muhatabın anlayışına göre ölçülü ve dengeli olma, akla ve vicdana hitap etme, düşünmeye sevk etme, duyguları harekete geçirme gibi özellikler yer alır.

➔ Kur'an-ı Kerim'den çıkarılabilecek hitabet ilkelerinden bazıları şunlardır:

Hakkı batıldan ayıran söz söyleme: Kur'an-ı Kerim'de doğrular, bütün açıklığıyla ortaya konulmuş ve yanlış olanlar gösterilmiştir.

Etkili ve güzel konuşma: Kur'an-ı Kerim'de, Onlara öğüt ver ve onların içlerine tesir edecek söz söyle!" (Nisâ suresi, 63. ayet.) buyrulurken hitabette öğüt vermenin esas olduğu ve konuşmanın tesirli olması gerektiği vurgulanmıştır.

Konuşurken birleştirici olma, dışlayıcı ifadelerden kaçınma: Din görevlisi konuşurken birleştirici olmalı, toplumda ayrılıklara sebep olacak ifadelerden kaçınmalıdır

Anlatılacak konuyla ilgili bilgileri güvenilir kaynaklardan alma: Hatip, vereceği mesajı sağlam kaynaklara dayandırmalıdır.

Söz ve davranışların birbirine uygun olması: Hatibin sözlerinin etkili olabilmesi için davranışlarının sözleri ile çelişmemesi gerekir.

İnsanları düşündürmeye yönelme: Kur'an-ı Kerim bu konuya birçok yerde değinmiştir.

→ Sünnette Hitabet İlkeleri

Peygamberimizin sünnetinden çıkarılabilecek hitabet ilkelerinden bazıları şunlardır:

- ★ Peygamberimiz, dürüst ve olgun bir tavır içinde konuşur, sözcükleri özenle seçer, muhataplarının ilgi ve ihtiyaçlarını gözetirdi. Peygamberimiz, konuşurken muhatabın anlayış ve kavrayış seviyesine göre konuşurdu.
- ★ Peygamberimizin en önemli konuşma özelliği; az ve öz konuşma anlamına gelen, cevamiü'lkelim olmasıydı.
- ★ Peygamberimiz, konunun daha iyi anlaşılması için çeşitli örnekler verir, hikâye diliyle insanlara hitap ederdi.
- ★ Peygamberimiz, konuşurken insanların dikkatini çekmek için farklı metotlar kullanırdı. Bazen soru-cevap yöntemini kullanır, insanları düşündürür ve onların dikkatini çekerdi.
- ★ Bir konuyu anlatırken konunun daha iyi anlaşılması ve dikkatleri toplamak için jest ve mimiklerini kullanırdı. Bir konuyu anlatırken konunun daha iyi anlaşılması ve dikkatleri toplamak için jest ve mimiklerini kullanırdı.
- ★ Peygamberimiz, konuşmalarında zamanlamaya dikkat ederdi. Dinleyenlerin dikkatlerinin yoğun olduğu ve istekli oldukları zamanlarda konuşurdu.
- ★ İnsanların hatalarını söylemez, onları küçük düşürmez, onlara olumlu ve yapıcı bir üslupla hitap ederdi.
- ★ Peygamberimiz, sorulara verdiği cevaplarda şahısların durumlarını dikkate aldığı kadar, zaman ve mekânın şartlarını da göz önünde bulundururdu.

→ TARİHTEN DİNÎ HİTABET TÜRLERİNE ÖRNEKLER

- ❖ Peygamberimizin bir hutbesi:
- ❖ Hz. Ali'nin oğluna nasihatı;
- ❖ Kuss Bin Saide'nin Hitabesi :

- ❖ Alparslan'ın Malazgirt Savaşı'ndan önceki hitabesi:
- ❖ Diyanet İşleri Başkanı'nın Mevlit Kandili hitabesi:

DEVLET MEMURLARI KANUNU

GENEL HÜKÜMLER

BÖLÜM: 1

KAPSAM, AMAÇ, TEMEL İLKELER, İSTİHDAM ŞEKİLLERİ

Kapsam:

Madde 1 -

- Bu Kanun, Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde çalışan memurlar hakkında uygulanır.
- Sözleşmeli ve geçici personel hakkında bu Kanunda belirtilen özel hükümler uygulanır. (1)

Amaç: (Madde 2)

- Bu Kanun, Devlet memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak, yüküm ve sorumluluklarını, aylıklarını ve ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenler. Bu Kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği hususları belirtmek üzere tüzükler çıkarılır.
- Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulur.

TEMEL İLKELER:(MADDE 3)

Ödevler Ve Sorumluluklar

1. Sadakat: (Madde 6)

- ➔ Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar.
- ➔ Devlet memurları bu hususu "Asli Devlet Memurluğuna" atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle belirtirler ve özlük dosyalarına konulacak aşağıdaki "Yemin Belgesi" ni imzalayarak göreve başlarlar.

2. Tarafsızlık ve devlete bağlılık: (Madde 7)

- ➔ Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.
- ➔ Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedirler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar.
- ➔ Aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, teşekküle veya derneğe katılamazlar, bunlara yardım edemezler,

Davranış ve işbirliği: (Madde 8)

- ➔ Devlet memurları, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar.
- ➔ Devlet memurlarının işbirliği içinde çalışmaları esastır.

Yurt dışında davranış: (Madde 9)

- ➔ Devlet memurlarından sürekli veya geçici görevle veya yetiştirme, inceleme ve araştırma için yabancı memleketlerde bulunanlar Devlet itibarını veya görev haysiyetini zedeleyici fiil ve davranışlarda bulunamazlar.

Amir durumda olan devlet memurlarının görev ve sorumlulukları:

(Madde 10)

- ➔ Devlet memurları amiri oldukları kuruluş ve hizmet birimlerinde kanun, tüzük ve yönetmeliklerle belirlenen görevleri zamanında ve eksiksiz olarak yapmaktan ve yaptırmaktan, maiyetindeki memurlarını yetiştirmekten, hal ve hareketlerini takip ve kontrol etmekten görevli sorumludurlar.
- ➔ Amir, maiyetindeki memurlara hakkaniyet ve eşitlik içinde davranır.
- ➔ Amirlik yetkisini kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen esaslar içinde kullanır.

- ➔ Amir, maiyetindeki memurlara kanunlara aykırı emir veremez ve maiyetindeki memurdan hususi bir menfaat temin edecek bir talepte bulunamaz, hediyesini kabul edemez ve borç alamaz.

Devlet memurlarının görev ve sorumlulukları: (Madde 11)

- ➔ Devlet memurları kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen esaslara uymakla ve amirler tarafından verilen görevleri yerine getirmekle yükümlü ve görevlerinin iyi ve doğru yürütülmesinden amirlerine karşı sorumludurlar.
- ➔ Devlet memuru amirinden aldığı emri, Anayasa, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir.
- ➔ Amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, memur bu emri yapmağa mecburdur. Ancak emrin yerine getirilmesinden doğacak sorumluluk emri verene aittir.
- ➔ Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.
- ➔ Acele hallerde kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

Kişisel sorumluluk ve zarar: (Madde 12)

- ➔ Devlet memurları, görevlerini dikkat ve itina ile yerine getirmek ve kendilerine teslim edilen Devlet malını korumak ve her an hizmete hazır halde bulundurmak için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar.
- ➔ Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.
- ➔ Zararların ödettilmesinde bu konudaki genel hükümler uygulanır. Ancak fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir.

Kişilerin uğradıkları zararlar: (Madde 13)

- ➔ Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Ancak, Devlet dairelerine tevdi veya bu dairelerce tahsil veya muhafaza edilen para ve para hükmündeki değerli kağıtların ilgili personel tarafından zimmete geçirilmesi halinde, zimmete geçirilen miktar, cezai takibat sonucu beklenmeden Hazine tarafından hak sahibine ödenir.
- ➔ Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır.
- ➔ 12 nci maddeyle bu maddede belirtilen zararların nevi, miktarlarının tespiti, takibi, amirlerin sorumlulukları ve yapılacak işlemlerle ilgili diğer hususlar Başbakanlıkça düzenlenecek yönetmelikle belirlenir.

Mal bildirimi: (Madde 14)

- ➔ Devlet memurları, kendileriyle, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları hakkında, özel kanunda yazılı hükümler uyarınca, mal bildirimi verirler.

Basına bilgi veya demeç verme: (Madde 15)

- ➔ Devlet Memurları, kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremezler.
- ➔ Bu konuda gerekli bilgi ancak bakanın yetkili kılacağı görevli illerde valiler veya yetkili kılacağı görevli tarafından verilebilir.
- ➔ Askeri hizmet ile ilgili bilgiler özel kanunların yetkili, kıldığı personel dışın da hiç bir kimse tarafından açıklanamaz.

Resmi belge, araç ve gereçlerin yetki verilen mahaller dışına çıkarılmaması ve iadesi:

(Madde 16)

- ➔ Devlet memurları görevleri ile ilgili resmi belge araç ve gereçleri, yetki verilen mahaller dışına çıkaramazlar, hususi işlerinde kullanamazlar.
- ➔ Devlet memurları görevleri icabı kendilerine teslim edilen resmi belge, araç ve gereçleri görevleri sona erdiği zaman iade etmek zorundadırlar. Bu zorunluluk memurun mirasçılarına da şamildir.

BÖLÜM 2

ADAYLIK

Adaylığa kabul edilme: (Madde 54)

- ➔ Sınavlarda başarılı olanlardan Devlet memurluğuna girmek isteyenler başarı listesindeki sıraya ve 47 nci maddeye göre ilan edilen kadro sayısı kadar, kurumlarınca memur adayı olarak atanırlar.
- ➔ Aday olarak atanmış Devlet memurunun adaylık süresi bir yıldan az iki yıldan çok olamaz ve bu süre içinde aday memurun başka kurumlara nakli yapılamaz.

Adayların yetiştirilmesi: (Madde 55)

- ➔ Aday olarak atanan memurların önce bütün memurların ortak vasıfları ile ilgili temel eğitime, bilahara sınıfları ile ilgili hazırlayıcı eğitime ve staja tabi tutulmaları ve Devlet memuru olarak atanabilmeleri için başarılı olmaları şarttır.

- ➔ Temel eğitim ile hazırlayıcı eğitim aynı kurumda yapılır.
- ➔ Eğitim süreleri, programları, değerlendirme esasları ve hangi kurumların sorumluluğunda yapılacağı ve diğer hususlar Başbakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Adaylık devresi içinde göreve son verme: (Madde 56)

- ➔ Adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim ve staj devrelerinin her birinde başarısız olanlarla adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin sicil amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir.
- ➔ İlişkileri kesilenler ilgili kurumlarca derhal Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.

Adaylık süresi sonunda başarısızlık: (Madde 57)

- ➔ Adaylardan en geç iki yıl içinde Devlet memuru olabilmeleri için olumlu sicil alamayanların sicil amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir. İlişkileri kesilenler ilgili kurumlarca derhal Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.
 - ❖ Bu maddeye 30.5.1997 tarih ve 572 sayılı KHK'nin 15 inci maddesiyle eklenen ikinci fıkra hükmü, aynı kararnamenin 28 inci maddesi gereğince 1.1.2001 tarihinde yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmış ise de 21.10.1998 tarih ve 4382 sayılı Kanununun birinci maddesiyle bu ibare, 1.1.1999 olarak değiştirilmiş ve metne işlenmemiştir.
- ➔ Adaylık devresi içinde veya sonunda, 56. ncı ve bu madde hükümlerine göre ilişkileri kesilenler (sağlık nedenleri hariç) 3 yıl süre ile Devlet memurluğuna alınmazlar.

DEVLET MEMURLUĞUNDA İLERLEME VE YÜKSELMELER

Kademelerde ilerleme şartları: (Madde 64)

- ➔ Devlet memurunun kademede ilerlemesi için aşağıdaki şartların bulunması lazımdır:
 - a. Bulunduğu kademede en az bir yıl çalışmış olması,
 - b. O yıl içinde olumlu sicil almış bulunması,
 - c. Bulunduğu derecede ilerleyebileceği bir kademenin bulunması,

- ➔ Devlet memurlarından 6 yıllık sicil notu ortalaması 90 ve daha yukarı olanların aylık derecelerinin yükseltilmesinde dikkate alınmak üzere bir kademe ilerlemesi uygulanır.

Derece yükselmelerinde ve kademe ilerlemelerinde onay mercii: (Madde 66)

- ➔ Derece yükselmesi ve kademe ilerlemesi ile ilgili onay mercii atamaya yetkili amirdir.
- ➔ Bakanlar Kurulu Kararı veya ortak kararlar atamış olanların görev değişikliği niteliğinde olmayan derece yükselmeleri ilgili Bakanın veya yetkili kıldığı makamın onayı ile olur.

Derece yükselmesinin usul ve şartları: (Madde 68)

A) Derece yükselmesi yapılabilmesi için:

1. Üst dereceden boş bir kadronun bulunması,
2. Derecesi içinde en az 3 yıl ve bu derecenin 3 üncü kademesinde 1 yıl bulunmuş,
3. Kadronun tahsis edildiği görev için öngörülen nitelikleri elde etmiş,
4. Sicil bakımından üst dereceleri yükselebilecek nitelikte bulunduğu saptanmış, olması şarttır.

B) Eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı hariç, sınıfların 1,2,3 ve 4 üncü derecelerindeki kadrolarına, derece yükselmesindeki süre kaydı aranmaksızın, atanmasındaki usule göre daha aşağıdaki derecelerden atama yapılabilir.

Ancak, bu şekilde bir atamanın yapılabilmesi için ilgilinin;

- a) 1 nci dereceli görevlerden ek göstergesi 650 ve daha yukarıda olanlar için en az 12 yıl,(1)
- b) 1 ve 2 nci derece görevlerden ek göstergesi 650'den az olanlar için en az 10 yıl,(1)
- c) 3 ve 4 ncü dereceli görevler için en az 8 yıl,

İdari görevlere atanma: (Madde 69)

- ➔ Kurumlar, Eğitim ve Öğretim, Sağlık ve Yardımcı Sağlık ve Teknik Hizmetler Sınıflarına dahil memurlardan, kariyerlerinden yararlanmak istediklerini 2 - 4 üncü dereceler arasındaki idari görevlere ait olup kazanılmış hak derecelerinin iki altındaki derecelerden tesbit ve ihdas edilmiş kadrolara atayabilirler.
- ➔ Bu suretle atanan memurların aylıkları kazanılmış hak dereceleri üzerinden ödenir.

Bir sınıftan başka bir sınıfa geçme: (Madde 71)

- ➔ Memurların eşit dereceler arasında veya derece yükselmesi suretiyle sınıf değiştirmeleri caizdir.

- ➔ Bu şekilde sınıf değiştirenlerin geçecekleri sınıf ve gev için bu Kanunda veya kuruluş kanunlarında belirtilen niteliklere sahip olmaları şarttır.
- ➔ Bu durumda sınıfları değişenlerin eski sınıflarının derecesinde elde ettikleri kademelerde geçirdikleri süreler yeni sınıflardaki derecelerinde dikkate alınır.

BÖLÜM: 3

YER DEęİŐTİRMELER

Yer değiştirme suretiyle atanma: (Madde 72)

- ➔ Kurumlarda yer değiştirme suretiyle atanmalar; hizmetlerin gereklerine, zelliklerine, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel ve ulaşım şartları yönünden benzerlik ve yakınlık gösteren iller gruplandırılarak tespit edilen bölgeler arasında adil ve dengeli bir sistem içinde yapılır.
- ➔ Yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda; aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer eşin de isteği halinde ataması, atamaya tabi tutulan memurun atandığı yere 74 ve 76 ncı maddelerde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır.
- ➔ Yer değiştirme suretiyle atanmaya tabi memurun atandığı yerde eşinin atanacağı teşkilatın bulunmaması ya da teşkilatı olmakla birlikte niteliğine uygun münhal bir görev bulunmaması ve ilgilinin de talebi halinde, bu personele eşinin görev süresi ile sınırlı olmak üzere aşağıdaki şartlarda izin verilebilir.

Bu suretle izin verilenlere, aylık ve diğer demelerine karşılık olarak, aylık (taban ve kıdem aylığı dahil), ek gösterge, zam ve tazminatlarının kanuni kesintiler düşüldükten sonraki net miktarının, eşleri;

- a) Olağanüstü Hal Bölgesine dâhil illerle bu illere mücavir olarak belirlenen illerde görevli olanlara % 60'ı,
 - b) Kalkınmada 1 inci derecede öncelikli yörelerde görevli olanlara % 50'si,
 - c) Kalkınmada 2 nci derecede öncelikli yörelerde görevli olanlara % 25'i, kurumlarınca kadro tasarrufundan ödenir.
- ✓ Eşleri diğer yörelerde görevli olanlar ise ücretsiz izinli sayılır.
 - ✓ Yukarıda sayılanların kadroları eşlerinin görevlendirme süresiyle sınırlı olarak saklı tutulur.
 - ✓ Ancak, bu süre memuriyet boyunca 4 yılı hiç bir surette geçemez. Bunların kademe ilerlemesi; emeklilik ve diğer bütün hakları ve yükümlülükleri devam eder.
 - ✓ Ancak cretsiz izin verilenlerin bu sürelerinin emeklilikten sayılabilmesi için kesenek ve kurum karşılıklarının her ay kendileri tarafından T.C. Emekli Sandığına yatırılması gerekir.

Karşılıklı olarak yer değiştirme: (Madde 73)

- ➔ Aynı Kurumun başka başka yerlerde bulunan aynı sınıftaki memurları, karşılıklı olarak yer değiştirme suretiyle atanmalarını isteyebilirler.
- ➔ Bu isteğin yerine getirilmesi atamaya yetkili amirlerince uygun bulunmasına bağlıdır.

Memurların bir kurumdan diğerine nakilleri: (Madde 74)

- ➔ Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakati ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle, buldukları sınıftan veya öğrenim durumları itibariyle girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür.
- ➔ Kazanılmış hak derecelerinin altındaki derecelere atanabilmeleri için ise atanacakları kadro derecesi ile kazanılmış hak dereceleri arasındaki farkın 3 dereceden çok olmaması ve memurların isteği de şarttır.
- ➔ Aşağı dereceye atananların 68 inci maddede yazılı süre kaydı aranmaksızın eski derecelerine tekrar atanmaları caizdir.
- ➔ Kazanılmış hak derecelerinden aşağı derecelere atananların aylık derece ve kademeleri genel hükümlere göre tespit edilmekle beraber, atandıkları bu derecelerde geçirdikleri süreler (kesenek ve karşılık farklarının kendileri tarafından her ay T.C. Emekli Sandığına gönderilmesini kabul etmeleri şartıyla) emeklilik yönünden eski derecelerinde değerlendirilir.

Memurların kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi: (Madde 76)

- ➔ Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları buldukları kadro derecelerine eşit veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler.
- ➔ Memurlar istekleri ile, kurumlarında kazanılmış hak derecelerinin en çok üç derece altında aynı veya başka yerlerdeki kadrolara atanabilirler.
- ➔ Aşağı dereceye atananların 68 inci maddede yazılı süre kaydı aranmaksızın eski derecelerine tekrar atanmaları mümkündür.

Yabancı bir memleket veya uluslararası kuruluşta hizmet alma: (Madde 77)

- ➔ Yabancı memleketlerde veya uluslararası kuruluşlarda kurumlarının muvafakati ile görev alacak memurlara, ilgili Bakanlığın teklifi ve Başbakanın izni ile (her üç yılda bir Başbakan'ın izni alınmak kaydıyla) memuriyeti süresince toplam yabancı memleketlerde on yıla, uluslararası kuruluşlarda yirmi bir yıla kadar maaşsız izin verilebilir.
- ➔ Yukarıdaki fıkraya göre izin alan memurların kadro ile ilişkileri devam eder ve yabancı memleketlerde veya uluslararası kuruluşlarda görevde geçen süreler için

emeklilik hakları 5434 sayılı Kanununun 31 inci maddesi hükümlerine uyulmak kaydı ile saklı kalır.

- ➔ Bu kimselerin görevlerine dönmek istemeleri halinde; bu Kanununun sınav veya seçme ile ilgili hükümleri dikkate alınmak suretiyle, yabancı memleketlerde veya uluslararası kuruluşlarda geçirdikleri hizmet sürelerinin her yılı bir kademe ilerlemesine ve her 3 yılı bir derece yükselmesine esas olacak şekilde ve boş kadro bulunduğu takdirde değerlendirilir.

Bilgilerini artırmak üzere dış memleketlere gönderilme: (Madde 78)

- ➔ Mesleklerine ait öğrenimini bitirerek Devlet memurluğuna alınmış ve asli memur olarak atanmış olanlardan mesleklerine ait hizmetlerde yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak üzere dış memleketlere:
 - a) Kurumlarınca açılacak seçme veya yarışma sınavlarında başarı gösterenlere,
 - b) Dış burslara dayanılarak gönderilenlere,
 - ✓ İki yıla kadar ayrılma müsaadesi verilebilir.
 - ✓ Gerekirse bu süre en çok bir kat uzatılabilir.

Silah altına alınma: (Madde 81)

- ➔ Hazarda ve seferde muvazaflık hizmeti dışında silah altına alınan Devlet memurları, silah altında buldukları sürece izinli sayılırlar.

Terhis edilenlerin görevlerine dönmeleri: (Madde 82)

- ➔ Hazarda eğitim ve manevra maksadıyla veya seferde muvazaflık hizmeti dışında silah altına alınan memurların terhislerinden sonra görevlerine başlamaları, 62 ve 63 üncü maddelerin yer değiştirme suretiyle atamaya ilişkin hükümlerine tabidir.

Ders görevi: (Madde 89)

- ➔ Her derecedeki eğitim ve öğretim kurumları ile Üniversite ve Akademi (Askeri Akademiler dahil), okul, kurs veya yaygın eğitim yapan kurumlarda ve benzeri kuruluşlarda öğretmen veya öğretim üyesi bulunmaması halinde öğretmenlere, öğretim üyelerine veya diğer memurlara veyahut açıktan atanacaklara ücret ile ek ders görevi verilebilir.
- ➔ Ücretle okutulacak ders saatlerinin sayısı, ders görevi alacakların nitelikleri ve diğer hususlar ilgili Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararı ile tespit olunur.

Memurluktan çekilenlerin yeniden atanmaları: (Madde 92)

- ➔ İki defadan fazla olmamak üzere memurluktan kendi istekleriyle çekilenlerden veya bu Kanun hükümlerine göre çekilmiş sayılanlardan tekrar memurluğa dönmek isteyenler, ayrıldıkları sınıfta boş kadro bulunmak ve bu sınıfın niteliklerini taşımak şartıyla ayrıldıkları tarihte almakta oldukları aylık

derecesine eşit bir derecenin aynı kademesine veya 71 inci madde hükümlerine uyulmak suretiyle diğer bir sınıfta eşit derecedeki kadrolara atanabilirler.

BÖLÜM: 4

MEMURLUĞUN SONA ERMESİ

Çekilme: (Madde 94)

- ➔ Devlet memuru bağlı olduğu kuruma yazılı olarak müracaat etmek suretiyle memurluktan çekilme isteğinde bulunabilir.
- ➔ Mezuniyetsiz veya kurumlarınca kabul edilen mazereti olmaksızın görevin terk edilmesi ve bu terkin kesintisiz 10 gün devam etmesi halinde, yazılı müracaat şartı aranmaksızın, çekilme isteğinde bulunmuş sayılır.
- ➔ Çekilmek isteyen memur yerine atanan kimsenin gelmesine veya çekilme isteğinin kabulüne kadar görevine devam eder.
- ➔ Yerine atanan kimse bir aya kadar gelmediği veya yerine bir vekil atanmadığı takdirde, üstüne haber vererek görevini bırakabilir.
- ➔ Olağanüstü mazeretle çekilenler, üstüne haber vermek şartıyla bir ay kaydına tabi değildirler.

Çekilen ve çekilmiş sayılanların yeniden atanmaları: (Madde 97)

- ➔ Memurlardan mali ve cezai sorumlulukları saklı kalmak üzere;
 - A. 94 üncü maddenin 2 nci ve 3 üncü fıkrasına uygun olarak memuriyetten çekilenler altı ay geçmeden,
 - B. Bu Kanuna göre çekilmiş sayılanlar ile 94 üncü maddenin 2 nci fıkrasına uymadan görevlerinden ayrılanlar bir yıl geçmeden,
 - C. 95 inci maddede yazılı zorunluluklara uymayanlar 3 yıl geçmeden,
 - D. 96 ncı maddeye aykırı hareket edenler hiçbir surette,

Devlet memurluğuna alınamazlar.

Memurluğun sona ermesi: (Madde 98)

- ➔ Devlet memurlarının;
 - a) Bu kanun hükümlerine göre memurluktan çıkarılması;
 - b) Memurluğa alınma şartlarından her hangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması veya memurlukları sırasında bu şartlardan her hangi birini kaybetmesi;
 - c) Memurluktan çekilmesi;
 - d) İstek, yaş haddi, malüllük ve sicil sebeplerinden biri ile emekliye ayrılması;
 - e) Ölümü;

Hallerinde memurluğu sona erer.

BÖLÜM: 5

ÇALIŞMA SAATLERİ, İZİNLER

Çalışma saatleri: (Madde 99)

- ➔ Memurların haftalık çalışma süresi genel olarak 40 saattir.
- ➔ Bu süre Cumartesi ve Pazar günleri tatil olmak üzere düzenlenir.
- ➔ Bakanlar Kurulu, yurt dışı kuruluşlarda hizmetin gerektirdiği hallerde, hafta tatilini Cumartesi ve Pazardan başka günler olarak tespit edebilir.

Günlük çalışma saatlerinin tesbiti: (Madde 100)

- ➔ Günlük çalışmanın başlama ve bitme saatleri ile öğle dinlenme süresi, bölgelerin ve hizmetin özelliklerine göre merkezde Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca, illerde valiler tarafından tesbit olunur.

Günün 24 saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışma saat ve usulünün tesbiti: (Madde 101)

- ➔ Günün 24 saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışan Devlet memurlarının çalışma saat ve şekilleri, Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığının muvafakati alındıktan sonra kurumlarınca düzenlenir.

Yıllık izin: (Madde 102)

- ➔ Devlet memurlarının yıllık izin süresi,
 - ❖ Hizmeti 1 yıldan on yıla kadar (On yıl dahil) olanlar için yirmi gün,
 - ❖ Hizmeti on yıldan fazla olanlar için 30 gündür.
 - ❖ Zorunlu hallerde bu sürelerle gidiş ve dönüş için en çok ikişer gün eklenebilir.

Yıllık izinlerin kullanılışı: (Madde 103)

- ➔ Yıllık izinler, amirin uygun bulacağı zamanlarda, toptan veya ihtiyaca göre kısım kısım kullanılabilir. Birbirini izleyen iki yılın izni bir arada verilebilir.
- ➔ Cari yıl ile bir önceki yıl hariç, önceki yıllara ait kullanılmayan izin hakları düşer.

Mazeret izni: (Madde 104)

- A. Kadın memura doğum yapmasından önce 3 hafta ve doğum yaptığı tarihten itibaren 6 hafta bu müddetle izin verilir. Bu süreden sonra da 6 ay süre ile günde 1,5 saat süt izni verilir.

- B. Erkek memura, karısının doğum yapması sebebiyle isteği üzerine üç gün izin verilir.
- C. Memura isteği üzerine, kendisinin veya çocuğunun evlenmesi, annesinin, babasının, eşinin, çocuğunun veya kardeşinin ölümü halinde beş gün izin verilir.
- D. Yukarıda belirtilen hallerden başka, merkezlerde atamaya yetkili amirler, illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar ve yurt dışında, diplomatik misyon şefleri tarafından dairesi amirinin muvafakatiyle, bir yıl içinde toptan veya parça parça olarak, mazeretleri sebebiyle memurlara 10 gün izin verilebilir.
- E. Zaruret halinde on gün daha aynı usulle mazeret izni verilebilir. Bu takdirde ikinci defa aldığı bu izin yıllık izninden düşülür.
 - ★ Bu izinler sırasında özlük haklarına dokunulmaz.

Hastalık izni: (Madde 105)

- ➔ Memurlara hastalıkları halinde, verilecek raporlarda gösterilecek lüzum üzerine, aylık ve özlük haklarına dokunulmaksızın aşağıdaki esaslara göre izin verilir.
 - a) On yıla kadar (on yıl dahil) hizmeti olanlara altı aya kadar,
 - b) On yıldan fazla hizmeti olanlara oniki aya kadar,
 - c) Kanseri, verem ve akıl hastalıkları gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığa yakalananlara onsekiz aya kadar, İzin verilir.

İyileşme halinde göreve dönüş: (Madde 106)

- ➔ 105 inci maddede yazılı en çok süreler kadar izin alanlar, izinlerinin sonunda işe başlayabilmek için, iyileştiklerine dair raporunu (Yurt dışındaki memurlar için mahalli usule göre verilecek raporu) getirmek zorundadırlar.

BÖLÜM: 6

SİCİLLER

Memur kütüğü, numarası, cüzdanı, özlük dosyası : (Madde 109)

- ➔ Devlet memurları kurumlarınca tutulacak memur kütüğüne kaydolunurlar. Her memura bir numara verilir. Her memur için bir memur cüzdanı düzenlenir ve bir özlük dosyası tutulur.

Sicil dosyası: (Madde 110)

- ➔ Her Devlet memurunun bir sicil dosyası bulunur, Sicil amirleri tarafından düzenlenecek sicil raporları ile varsa müfettişler tarafından verilen denetleme raporları ve memurların mal beyannameleri sicil dosyalarına konulur.

Özlük ve sicil dosyasının önemi : (Madde 111)

- ➔ Devlet memurlarının ehliyetlerinin tesbitinde, kademe ilerlemelerinde, derece yükselmelerinde, emekliye çıkarma veya hizmetle ilişkilerinin kesilmesinde özlük ve sicil dosyaları başlıca dayanaktır.

Sicil amirleri: (Madde 112)

- ➔ Kurumların taşra teşkilatlarında bulunan memurların sicil amirleri Vali ve Kaymakamlardır. (11)

Sicil raporlarında belirtilecek hususlar: (Madde 113)

- ➔ Sicil amirleri, belli zamanlarda düzenleyecekleri sicil raporlarında, memurların liyakat derecesini not esasına göre kıymetlendirerek tesbit ederler.

İtiraz hakkı: (Madde 118)

- ➔ 117 nci maddeye göre kendisine tebligat yapılan Devlet memurları, buna karşı tebliğ tarihinden itibaren en çok bir ay içinde aynı amirlere itiraz edebilirler.
- ➔ Atamaya yetkili amirler itirazla ilgili kararlarını iki ay içinde ilgiliye yazı ile bildirirler.

Olumlu ve olumsuz sicil: (Madde 119)

- ➔ Sicil raporlarındaki sicil notu ortalaması 100 üzerinden 60 ve daha yukarı olanlar olumlu sicil almış sayılırlar.
- ➔ Sicil raporlarındaki sicil notu ortalaması 60 ın altında olanlar olumsuz sicil almış sayılırlar.

Olumsuz sicil: (Madde 120)

- ➔ İki defa üst üste olumsuz sicil alan memurlar başka bir sicil amirinin emrine atanırlar, burada da olumsuz sicil almaları halinde **memuriyetle ilişkileri kesilerek** haklarında T.C. Emekli Sandığı Kanununun emeklilikle ilgili hükümleri uygulanır.

Takdirname: (Madde 122)

- ➔ Görevinde olağanüstü gayret ve çalışması ile başarı sağlayan memurlara merkezde atamaya yetkili amirler, illerde valiler ve kaymakamlar tarafından takdirname verilebilir.
- ➔ Takdirname sicile geçer.

Ödül: (Madde 123)

- ➔ Bağlı buldukları kurumlarda olağanüstü gayret ve çalışmaları sonucunda emsallerine göre başarılı görev yaptıkları görülen Devlet memurlarına bağlı veya ilgili Bakanın uygun görmesi üzerine **bir mali yıl içinde bir aylıkları tutarını, ödül verilebilir.**

- ➔ Bunlardan uygun görülenlere ilgili Bakanın teklifi ve Başbakanın tasvibi ile bir aylıkları tutarında daha ödeme yapılabilir.

BÖLÜM: 7

DİSİPLİN

Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller: (Madde 125)

- ➔ Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

1 - Uyarma: Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

Uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- a) Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak,
- b) Özürsüz veya izinsiz olarak göreve geç gelmek, erken ayrılmak, görev mahallini terketmek,
- c) Kurumca belirlenen tasarruf tedbirlerine riayet etmemek,
- d) Usulsüz müracaat veya şikâyetle bulunmak,
- e) Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak,
- f) Görevine veya iş sahiplerine karşı kayıtsızlık göstermek veya ilgisiz kalmak,
- g) Belirlenen kılık ve kıyafet hükümlerine aykırı davranmak,
- h) Görevin işbirliği içinde yapılması ilkesine aykırı davranışlarda bulunmak.

2 - Kınama: Memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir.

Kınama cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- a) Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımından kusurlu davranmak,
- b) Eşlerinin, reşit olmayan veya mahcur olan çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini belirlenen sürede kurumuna bildirmemek,
- c) Görev sırasında amire hal ve hareketi ile saygısız davranmak,
- d) Hizmet dışında Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,
- e) Devlete ait resmi araç, gereç ve benzeri eşyayı özel işlerinde kullanmak,
- f) Devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzeri eşyayı kaybetmek,

- g) İş arkadaşlarına, maiyetindeki personele ve iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak,
- h) İş arkadaşlarına ve iş sahiplerine söz veya hareketle sataşmak,
- ı) Görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunmak ve bu tür yazı yazmak, işaret, resim ve benzeri şekiller çizmek ve yapmak,
- j) Verilen emirlere itiraz etmek,
- k) Borçlarını kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak,
- l) Kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozmak.

3 - Aylıktan kesme: Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.

Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- a) Kasıtlı olarak; verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak,
- b) Özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek,
- c) Devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzerlerini özel menfaat sağlamak için kullanmak,
- d) Görevle ilgili konularda yükümlü olduğu kişilere yalan ve yanlış beyanda bulunmak,
- e) Görev sırasında amirine sözle saygısızlık etmek,
- f) Görev yeri sınırları içerisinde her hangi bir yerin toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz olarak kullanılmasına yardımcı olmak,
- g) İkamet ettiği ilin hudutlarını izinsiz terketmek,
- h) Toplu müracaat veya şikâyet etmek,
- i) Hizmet içinde Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,
- j) Yasaklanmış her türlü yayını görev mahallinde bulundurmak.

4 - Kademe ilerlemesinin durdurulması: Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademedeki ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulmasıdır.

Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- a) Göreve sarhoş gelmek, görev yerinde alkollü içki içmek,
- b) Özürsüz ve kesintisiz 3 - 9 gün göreve gelmemek,
- c) Görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar sağlamak,
- d) Amirine veya maiyetindekilere karşı küçük düşürücü veya aşağılayıcı fiil ve hareketler yapmak,
- e) Görev yeri sınırları içinde herhangi bir yeri toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz kullanmak veya kullandırmak,

- f) Gerçeğe aykırı rapor ve belge düzenlemek,
- g) Yetkili olmadığı halde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç vermek,
- h) Ticaret yapmak veya Devlet memurlarına yasaklanan diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak,
- i) Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak,
- j) Belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmamak,
- k) Açıklanması yasaklanan bilgileri açıklamak,
- l) Amirine, maiyetindekilere, iş arkadaşları veya iş sahiplerine hakarete bulunmak veya bunları tehdit etmek,
- m) Diplomatik statüsünden yararlanmak suretiyle yurt dışında, haklı bir sebep göstermeksizin ödeme kabiliyetinin üstünde borçlanmak ve borçlarını ödemedeki tutum ve davranışlarıyla Devlet itibarını zedelemek veya zorunlu bir sebebe dayanmaksızın borcunu ödemediği takdirde yurda dönmek,
- n) Verilen görev ve emirleri kasten yapmamak,
- o) Herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak.

5 - Devlet memurluğundan çıkarma: Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.

Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

- a) İdeolojik veya siyasi amaçlarla kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozmak, boykot, işgal, engelleme, işi yavaşlatma ve grev gibi eylemlere katılmak veya bu amaçlarla toplu olarak göreve gelmemek, bunları tahrik ve teşvik etmek veya yardımda bulunmak,
- b) Yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek,
- c) Siyasi partiye girmek,
- d) Özürsüz olarak (1) bir yılda toplam 20 gün göreve gelmemek,
- e) Savaş, olağanüstü hal veya genel afetlere ilişkin konularda amirlerin verdiği görev veya emirleri yapmamak,
- f) Amirine ve maiyetindekilere fiili tecavüzde bulunmak,
- g) Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak,
- h) Yetki almadan gizli bilgileri açıklamak,
- i) Siyasi ve ideolojik eylemlerden arananları görev mahallinde gizlemek,
- j) Yurt dışında Devletin itibarını düşürecek veya görev haysiyetini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak,

- k) 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanuna aykırı fiilleri işlemek.
- l) Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde tekrarründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.
- ➔ Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmalarını olumlu olan ve iyi veya çok iyi derecede sicil alan memurlar için verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir.

Karar süresi: (Madde 128)

- ➔ Disiplin amirleri uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarını soruşturmanın tamamlandığı günden itibaren 15 gün içinde vermek zorundadırlar.
- ➔ Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren hallerde soruşturma dosyası, kararını bildirmek üzere yetkili disiplin kuruluna 15 gün içinde tevdi edilir.
- ➔ Disiplin kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren 30 gün içinde soruşturma evrakına göre kararını bildirir.
- ➔ Memurluktan çıkarma cezası için disiplin amirleri tarafından yaptırılan soruşturmaya ait dosya, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kuruluna tevdiinden itibaren azami altı ay içinde bu kurulca, karara bağlanır.

Yüksek disiplin kurullarının karar usulü, memurun hakkı: (Madde 129)

- ➔ Yüksek disiplin kurulları kendilerine intikal eden dosyaların incelenmesinde, gerekli gördükleri takdirde, ilgilinin sicil dosyasını ve her nevi evrakı incelemeye, ilgili kurumlardan bilgi almaya, yeminli tanık ve bilirkişi dinlemeye veya niyabeten dinletmeye, mahallen keşif yapmaya veya yaptırmaya yetkilidirler.
- ➔ Hakkında memurluktan çıkarma cezası istenen memur, sicil dosyası hariç, soruşturma evrakını incelemeye, tanık dinletmeye, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir.

Savunma hakkı: (Madde 130)

- ➔ Devlet memuru hakkında savunması alınmadan disiplin cezası verilemez.
- ➔ Soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun 7 günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan memur, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.

Uygulama: (Madde 132)

- ➔ Disiplin cezaları verildiği tarihten itibaren hüküm ifade eder ve derhal uygulanır.
- ➔ Aylıktan kesme cezası, cezanın verilmiş tarihini takip eden aybaşıda uygulanır.

- ➔ Verilen disiplin cezaları sıralı sicil amirine, Devlet memurluğundan çıkarma cezası ayrıca Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.
- ➔ Kendilerine disiplin cezası olarak aylıktan kesme veya kademe ilerlemesini durdurma cezası verilenler, valilik, büyükelçilik, müsteşar, müsteşar yardımcılığı, genel müdürlük, genel müdür yardımcılığı ve daire başkanlığı görevlerine atanamazlar.

Disiplin cezalarının bir süre sonra sicilden silinmesi: (Madde 133)

- ➔ Devlet memurluğundan çıkarma cezasından başka bir disiplin cezasına çarptırılmış olan memur uyarma ve kınama cezalarının uygulanmasından 5 sene, diğer cezaların uygulanmasından 10 sene sonra atamaya yetkili amire başvurarak, verilmiş olan cezalarının sicil dosyasından silinmesini isteyebilir.

İtiraz: (Madde 135)

- ➔ Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma ve kınama cezalarına karşı itiraz, varsa bir üst disiplin amirine yoksa disiplin kurullarına yapılabilir.
- ➔ Aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve Devlet memurluğundan çıkarma cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir.

İtiraz süresi ve yapılacak işlem: (Madde 136)

- ➔ Disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilen disiplin cezalarına karşı yapılacak itirazlarda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren 7 gündür.
- ➔ Bu süre içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.
- ➔ İtiraz edilmeyen kararlar ile itiraz üzerine verilen kararlar kesin olup, bu kararlar aleyhine idari yargı yoluna başvurulamaz.
- ➔ İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin, kendilerine intikalinden itibaren 30 gün içinde kararlarını vermek zorundadırlar.

BÖLÜM: 8

GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA

Görevden uzaklaştırma: (Madde 137)

- ➔ Görevden uzaklaştırma, Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülecek Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir.
- ➔ Görevden uzaklaştırma tedbiri, soruşturmanın herhangi bir safhasında da alınabilir.

Yetkililer: (Madde 138)

Görevden uzaklaştırmaya yetkililer şunlardır.

- a) Atamaya yetkili amirler;

- b)** Bakanlık ve genel m¼d¼rl¼k m¼fettiřleri;
 - c)** İllerde valiler;
 - d)** İlçelerde kaymakamlar (İlçe idare şube başkanları hakkında valinin muvafakati şarttır.)
- ➔ Valiler ve kaymakamlar tarafından alınan görevden uzaklaştırma tedbiri, memurun kurumuna derhal bildirilir.

Görevden uzaklaştıran amirin sorumluluğu: (Madde 139)

- ➔ Görevinden uzaklaştırılan Devlet memurları hakkında görevden uzaklaştırmayı izleyen 10 iş günü içinde soruştırmaya başlanması şarttır.

Görevden uzaklaştırılan veya görevinden uzak kalan memurların hak ve yüküml¼l¼ę¼:

(Madde 141)

- ➔ Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının üçte ikisi ödenir. Bu gibiler bu Kanunun öngörd¼ę¼ sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler.

Memurun göreve tekrar başlatılması zorunlu olan haller: (Madde 143)

Soruştırma veya yargılama sonunda yetkili mercilerce:

- a)** Haklarında memurluktan çıkarmadan başka bir disiplin cezası verilenler;
- b)** Yargılamanın men'ine veya beraatına karar verilenler;
- c)** Hükümden evvel haklarındaki kovuştırma genel af ile kaldırılanlar;
- d)** Görevlerine ve memurluklarına ilişkin olsun veya olmasın memurluğa engel olmıyacak bir ceza ile hüküml¼ olup cezası ertelenenler;

Süre: (Madde 145)

- ➔ Görevden uzaklaştırma; bir disiplin kovuşturması icabından olduğu takdirde en çok 3 ay devam edebilir. Bu süre sonunda hakkında bir karar verilmediği takdirde memur görevine başlatılır.

**DIYANET İşLERİ BAşKANLIğI KURULUş VE GÖREVLERİ
HAKKINDAKİ**

KANUN

Kanun Numarası: 6002

Kabul Tarihi: 1.7.2010

GÖREV:

- ➔ İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı **Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.**

KURULUŞ:

A) Merkez kuruluşu:

BAŞKAN:

- ➔ Diyanet İşleri Başkanı, kuruluşun bütün çalışmalarını düzenlemek, yürütmek ve denetlemekle görevlidir
- ➔ Başkanın bulunmadığı hallerde, Başkanın göstereceği, Başkan yardımcılarında birisi, Başkanın göstermediği hallerde Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı Diyanet İşleri Başkanına vekillik eder.

BAŞKAN YARDIMCILARI:

- ✳ Diyanet İşleri Başkan yardımcıları, Başkan tarafından verilen görevleri düzenler ve yürütür.

DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU:

- ✳ Din İşleri Yüksek Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığının en yüksek karar ve danışma organıdır.

Din İşleri Yüksek Kurulu;

- a) Aday Tesbit Kurulunun seçeceği yirmi dört aday arasından Diyanet İşleri Başkanının belirleyeceği on iki kişi,
- b) Yükseköğretim Kurumlarında öğretim üyesi olup,İslami ilimler sahasında temayüz etmiş kişiler arasından Diyanet İşleri Başkanının belirleyeceği ilahiyat fakültesi öğretim üyelerinden seçilen **4** kişi ile birlikte **16** üyeden meydana gelir.

- ★ Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeleri Bakanlar Kurulu Kararı ile atanır.
- ★ Diyanet İşleri Başkanı, Din İşleri Yüksek Kurulu çalışmalarına katıldığıında Kurul'a Başkanlık eder.
- ★ **Kurul üyelerinin görev süresi 7 yıldır.**
- ★ **Görev süresi biten üyeler yeniden seçilebilirler.**
- ★ Üye sayısı herhangi bir sebeple 3/4'ün altına düştüğü takdirde boş üyelikler için seçim yapılır. Seçilen bu üyeler, yerine seçildikleri üyelerin süresini tamamlarlar,
- ★ Yeniden seçilemeyen üyeler kazanılmış hak aylıklarına uygun başka kadrolara atanırlar.
- ★ Din İşleri Yüksek Kurulu, kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile yedi yıl için bir başkan ve bir başkan vekili seçer.
- ★ Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.
- ★ Kurul, dolu kadro sayısının ekseriyeti ile toplanır ve kararlarını mevcudun ekseriyeti ile alır.

Din İşleri Yüksek Kurulu'nun görevleri şunlardır:Dini konularda inceleme ve araştırmalar yapmak, yaptırmak ve sonuçlarını Başkanlığa sunmak;

1. Başkanlığın kısa ve uzun vadeli ana hizmet politikasını ve çalışma esaslarını tesbit etmek, bu konuda ilgili birimlerce hazırlanan teklifleri inceleyip görüş bildirmek;
2. Dini eserleri telif ve tercüme etmek ve ettirmek; va'z ve hutbe örnekleri hazırlamak;
3. Başkanlıkça yayınlanması istenen basılı, sesli ve görüntülü eserleri inceleyerek yayınlanıp yayınlanamayacağına karar vermek; (Başkan tarafından verilen süre içinde karara bağlanamayan eserlerin yayımı için Kurul kararı aranmaz.)
4. Tetkiki istenen basılı, sesli ve görüntülü eserler hakkında mütalaa vermek;
5. Dini soruları cevaplandırmak;
6. Yurtiçindeki ve yurtdışındaki dini, ilmi faaliyetleri, neşriyatı ve dini propaganda mahiyetindeki çalışmalarını takip etmek, bunları değerlendirmek ve sonucunu Başkanlığa sunmak;
7. Başkanlık teşkilatının çalışmaları için gerekli olan ve ilgili birimlerce hazırlanan kanun tasarısı, tüzük, yönetmelik, plan ve programlar gibi metinlerden Başkanlıkça gerekli görülenleri inceleyerek görüş bildirmek;
8. Din şurası ile ilgili hazırlık çalışmaları yapmak, şuraya sunulacak raporları ve Başkanlık görüşünü hazırlamak; şura kararlarını Başkan'a sunmak;
9. Başkan tarafından havale edilen diğer konuları tetkik etmek ve mütalaa vermek;

- ✓ Din İşleri Yüksek Kurulu'nun çalışma usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

MUSHAFLARI İNCELEME VE KIRAAT KURULU:

- ➔ Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu, **bir başkan ile sekiz üyeden oluşur.**
- ➔ Kurul Başkan ve üyelerinin **görev süreleri** beş yıldır.

➔ Süresi sona erenler yeniden atanabilir.

Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu Başkan ve üyelerinde aşağıdaki nitelikler aranır:

- a) Başkanlıkta en az üç yıl görev yapmış olmak.
- b) Dini yüksek öğrenim mezunu olmak.
- c) Hafız olmak.
- d) Aşere, takrib, tayyibe alanında yetkinliği Başkanlıkça kabul edilmiş olmak veya tefsir alanında doktora yapmış olmak.

Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Mushafların, cüzlerin, mealli mushafların ve Kur'an-ı Kerim metinlerinin hatasız ve eksiksiz basım ve yayımını sağlamak üzere kontrol ettikten sonra mühürlemek veya onaylamak.
- b) Hatalı ve noksan olarak basılan veya yayımlanan mushaf ve cüzler ile sesli veya görüntülü Kur'an-ı Kerim yayınlarını tespit etmek.
- c) Kıraat ilmi ile ilgili çalışmalar yapmak ve arşiv oluşturmak. Basımcı ve yayımcılar, basım ve yayımını yaptıkları mushaf ve cüzler ile sesli ve görüntülü Kur'an-ı Kerim yayınlarından imzalı ikişer adedini Başkanlığa gönderir. Hatalı ve noksan olarak basıldığı veya yayımlandığı Kurul tarafından tespit edilen mushaf ve cüzler ile sesli ve görüntülü Kur'an-ı Kerim yayınları, Başkanlığın müracaatı üzerine, yayımın yapıldığı yer sulh hukuk mahkemesi kararı ile toplatılır ve imha edilir. Beşinci fıkra kapsamına giren yayımın internet ortamında yapılması halinde, Başkanlığın müracaatı üzerine, sulh hukuk mahkemesi bu yayımla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı verir. Bu kararın bir örneği gereği yapılmak üzere Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına gönderilir. Sulh hukuk mahkemesinin beşinci ve altıncı fıkralar hükümlerine göre verdiği kararlara ve Başkanlığın talebinin reddine dair kararlarına karşı tefhim veya tebliğden itibaren iki hafta içinde asliye hukuk mahkemesinde itiraz yoluna gidilebilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. Toplatma ve imha kararına veya erişimin engellenmesi kararına itiraz edilmiş olması, karara konu teşkil eden yayınların toplatılmasına ve erişimin engellenmesine engel teşkil etmez. Toplatma ve imha kararına konu teşkil eden yayınlar, bu karara süresi içinde itiraz edilmediği veya yapılan itiraz reddedildiği takdirde imha edilir

Başkanlığın hizmet birimleri, görevleri ve yetkileri:

✓ Başkanlığın hizmet birimleri, görevleri ve yetkileri şunlardır:

A) DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1) Cami ve mescitleri ibadete açmak, yönetmek, ibadet ve irşat hizmetlerini yürütmek.
- 2) Cami ve mescit dışındaki yerlerde panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri dinî programlar ile ilmî toplantılar düzenlemek.
- 3) Ceza infaz kurumu ve tutukevleri, çocuk islahevi, huzurevi, sağlık kuruluşları ve benzeri yerlerde bulunan vatandaşlara irşat hizmetleri götürmek.
- 4) Radyo ve televizyon kurumları ile diğer yayın kuruluşları vasıtasıyla toplumu din konusunda aydınlatmak.
- 5) Dinî gün ve gecelerde programlar düzenlemek.
- 6) İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak namaz vakitleri ile dinî gün ve geceleri tespit ve ilan etmek, bunun için gerekli çalışmaları yürütmek.
- 7) Aile, kadın, gençlik ve toplumun diğer kesimlerine yönelik dinî konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak.
- 8) Kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak.
- 9) İhtiyaç duyulan yerlere okuma salonları açmak ve bunlarla ilgili işleri yürütmek.
- 10) İslam dinine mensup farklı dinî yorum çevreleri, dinî-sosyal teşekküller ve geleneksel dinî-kültürel oluşumlarla ilgili çalışmalar yapmak.

B) EĞİTİM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Kur'an-ı Kerim okumak, anlamını öğrenmek, hafızlık yapmak, din eğitimi almak isteyenler için kurslar düzenlemek ve Kur'an kursları açmak.
2. Bu kurslarda okuyan öğrenciler için yurt ve pansiyonlar açmak ve yönetmek.
3. Kur'an-ı Kerimin usulüne uygun olarak okunması konusunda çalışmalar yapmak.
4. İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak eğitim programları geliştirmek, planlamak ve uygulamak, bu amaçla eğitim merkezleri açmak ve bu merkezlerle ilgili iş ve hizmetleri yürütmek.
5. En az lisans düzeyinde dinî yüksek öğrenim görmüş olan personelin, Başkanlığın görev alanı ile ilgili konularda hizmet içinde bilgisini artırması ve uzmanlaşması amacıyla dinî yüksek ihtisas merkezleri açmak ve bu merkezlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

C) HAC VE UMRE HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Hac ve umre ibadetlerinin usulüne uygun, sağlık ve güvenlik içinde, hizmet talep edenlerin hakları korunacak şekilde yerine getirilmesi amacıyla yurt içinde ve yurt dışında gerekli tedbirleri almak, ilgili ülke, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, bu konulardaki hizmet ve faaliyetleri düzenlemek, yürütmek ve denetlemek.
2. Hacda kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak.

3. İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak hac ve umreye gideceklerle görevlilerin eğitimini sağlamak.
4. Görev alanına giren konularda hizmet satın almak.

D) DİNİ YAYINLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Toplumun din konusunda aydınlatmak amacıyla gerçek ve elektronik ortamda basılı, sesli ve görüntülü eserler hazırlamak, hazırlatmak, bunları inceleyerek yayımlamak, süreli yayınlar yapmak ve gerektiğinde ücretsiz yayın dağıtmak, dini bakımdan daha teferruatlı incelenmesi gereken eserleri Din İşleri Yüksek Kurulunun olumlu görüşünü aldıktan sonra yayımlamak.
2. Başkanlığın görev alanı ile ilgili konularda radyo ve televizyon yayını yapmak, radyo ve televizyonlarda yayınlanmak üzere programlar hazırlamak ve hazırlatmak, bu konularda Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve diğer yayın kuruluşları ile işbirliği yapmak ve gerektiğinde bu amaçla hizmet satın almak.
3. Yurt dışında yaşayan vatandaş, soydaş ve İslam dinine mensup topluluklara yönelik değişik dil ve lehçelerde yayınlar hazırlamak, hazırlatmak ve gerektiğinde bunları ücretsiz dağıtmak.

E) DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Uluslararası andlaşmalar ve ilişkiler çerçevesinde ilgili makamlarla işbirliği yaparak yurt dışındaki vatandaşlarımızın din hizmetleri ve din eğitimi ile ilgili işlerini yürütmek, soydaş ve akraba toplulukları ile İslam dinine mensup diğer topluluklara bu konularda yardımcı olmak.
2. İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak yurt dışında görevlendirilecek personelin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve eğitim planlarını hazırlamak, personelin seçimi ve bu görevlere hazırlanmaları ile ilgili işleri yürütmek, yurt dışı teşkilatı bulunmayan yerlerde görevliler arasından birini koordinatör olarak görevlendirmek.
3. Yurt içinde ve yurt dışındaki ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak yurt dışı hizmet alanlarında personelin uzmanlaşması için gerekli çalışmalar yapmak, bu konuda Başkanlıkça hizmet satın alma yoluyla yapılan işleri yürütmek, takip ve koordine etmek.
4. Yurt dışında İslam dini ve diğer dinlerle ilgili olarak yapılan çalışmalarını takip etmek, incelemek ve değerlendirmek.
5. Diğer din mensupları, kurum, kuruluş ve topluluklarıyla ilişkiler konusunda gerekli çalışmalarını yapmak.
6. Avrupa Birliği ile ilişkiler çerçevesinde Başkanlığın görev alanına giren konularda ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde çalışmalar yapmak.

F) İNSAN KAYNAKLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Başkanlığın insan gücü politikası ve planlaması konusunda çalışmalar yapmak, yaptırmak ve tekliflerde bulunmak.

2. Başkanlık personelinin atama ve özlük işlemlerini yürütmek.
3. İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak Başkanlık personelinin adaylık, kurs ve stajları ile hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlemek, planlarını hazırlamak ve bu işleri yürütmek.
4. Başkanlık personelinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak için çalışmalar yapmak ve bu çalışmaları yürütmek.

G) YÖNETİM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Başkanlığın merkez ve taşra teşkilatını ilgilendiren yapım, bakım, onarım, satın alma, kiralama, genel evrak, arşiv, sağlık, güvenlik, temizlik, aydınlatma, taşıma ve benzeri iş ve işlemleri yürütmek.
2. Kurum için gerekli her türlü teknik, donanım ve altyapı hizmetlerini planlamak, geliştirmek, kurmak, işletmek, yenilemek, bu altyapıların güvenliğini ve sürekliliğini sağlamak üzere gerekli önlemleri almak. Başkanlık hizmetleri için arsa, bina ve tesisler ile ilgili ihtiyaçları tespit etmek ve programlamak.
3. Başkanlığın hizmetleri için ihtiyaç duyulan arsa ve binaların tahsis, kamulaştırma ve kiralama işlemlerini yürütmek.
4. Başkanlık hizmet binaları, eğitim merkezi, Kur'an kursu, sosyal tesis ve benzeri yatırım tekliflerini hazırlamak ve yatırım ödeneklerini planlamak.
5. Cami, Kur'an kursu, hizmet binası ve diğer dini tesislerin estetik, fonksiyonel ve güvenli şekilde inşası için çalışmalar yaparak teknik yönden kontrolünü sağlamak, tip projeler hazırlamak, hazırlatmak ve kontrol etmek.
6. Mazbut ve mülhak vakıflarda bulunan cami ve mescitlerdeki teberükat eşyasının tespiti, korunması, değerlendirilmesi, yerlerinin değiştirilmesi, satışı ve satıştan elde edilen paranın benzeri hizmetlere tahsisi, cetvellerin yapılması, muhasebesi, denetlenmesi ve sair hususları Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğer cami ve mescitlerdeki teberükat eşyasını ise ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile düzenlemek.
7. Başkanlığın sosyal ve kültürel faaliyetlerini yürütmek, diyanet evi ve benzeri sosyal tesislerin kurulması ve işletilmesini sağlamak.
8. Taşınmaz mal kayıtlarını tutmak.
9. Başkanlık bütçesinden kamu kararı gözetilerek dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yapılacak yardımlar ile ilgili işlemleri yürütmek.
10. Başkanlıkça düzenlenen yardım kampanyalarını organize etmek.
11. Ayni ve nakdi bağışların kabulünü ve bağışların özel bir hesapta toplanmasını sağlayarak münhasıran dini hizmetler için sarf edilmesini temin etmek, Başkanlık onayı ile kabul edilecek şartlı bağışlarda şarta riayeti sağlamak.
12. Mülkiyeti Hazineye ait taşınmazlar üzerinde bulunan ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yönetilen cami ve mescitlerin müstemilatındaki yerlerin kiralanması hususunda Maliye Bakanlığı ile işbirliği içinde gerekli düzenlemeleri yapmak.
13. Din görevlilerinin giyecekleri görev kıyafetlerinin tasarımı yapmak veya yaptırmak ve bu kıyafetlerin satın alma ve dağıtım işlemlerini yürütmek.
14. Başkanlığın sivil savunma ve seferberlik hizmetlerini planlamak ve yürütmek.

H) REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI

1. Müfettiş sıfat ve niteliklerini taşıyan bir başkanın yönetimi altında Başkanlığın bütün işlerini Başkan adına müfettiş ve müfettiş yardımcıları marifeti ile eğitici ve rehberlik edici bir anlayışla teftiş etmek, hizmeti ve personeli denetlemek, inceleme ve soruşturma yapmak.
2. Müfettişler tarafından düzenlenen raporları değerlendirmek, raporlar hakkında istatistiki bilgiler ile birlikte uygulamadaki sorunlara ve yapılması gereken hususlara ilişkin öneriler sunmak.
3. Denetim yöntem ve teknikleri geliştirmek, denetim standart ve ilkeleri oluşturmak, denetimin etkinliğini ve verimliliğini artırıcı tedbirleri almak, bu konuda görüş ve öneriler sunmak, gerektiğinde taşrada çalışma grupları oluşturmak ve denetim rehberleri hazırlamak.

I) STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI

- 1) 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kanunun 15 inci maddesi ve diğer mevzuatla strateji geliştirme ve mali hizmetler birimlerine verilen görevleri yapmak.

J) HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

1. Başkanlık merkez birimlerinden sorulan hukuki konular ile hukuki, mali ve cezai sonuçlar doğuracak işlemler hakkında görüş bildirmek.
2. Başkanlığın menfaatlerini koruyucu, anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirlerin zamanında alınmasına rehberlik etmek, anlaşma ve sözleşmelerin bu esaslara uygun olarak yapılmasına yardımcı olmak.
3. 8.1.1943 tarihli ve 4353 sayılı Kanun hükümlerine göre adli ve idari davalarda gerekli bilgileri hazırlamak ve taraf olduğu, Hazineyi ilgilendirmeyen idari davalarda Başkanlığı temsil etmek.
4. Başkanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmesini; mevzuata, plan ve programa uygun olarak çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli hukuki teklifleri hazırlamak ve Başkana sunmak.
5. Başbakanlık, bakanlıklar ve Başkanlık birimlerinden gönderilen kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer mevzuat taslaklarını hukuki açıdan inceleyerek görüş bildirmek.

K) ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ

- 1) Başkanın resmî ve özel yazışmalarını, her türlü protokol ve törenlerini düzenlemek ve yürütmek.

L) BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜŞAVİRLİĞİ

1. Başkanlıkla ilgili olarak iç ve dış basında yer alan haber, yorum ve yayınları takip etmek, ilgilileri zamanında haberdar etmek ve gerekli açıklamaların yapılması ile ilgili işleri yürütmek.
2. Başkanlığın kamuoyuna duyurulmasını uygun gördüğü haber, bildiri, demeç, mesaj, görüş ve kararları iç ve dış basına, haber ajanslarına, radyo ve televizyon kuruluşlarına süresi içinde ulaştırmak, Başkanlığın basın kuruluşları ile ilişkilerini ve basın toplantılarını düzenlemek.
3. Başkanlığın halkla ilişkilerle ilgili faaliyetlerini planlamak, yürütmek ve Başkanlığa gönderilen her türlü ihbar, şikayet, öneri ve istekleri değerlendirerek gereği için ilgili birimlere göndermek.
4. 9.10.2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre yapılacak bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru bir şekilde sonuçlandırmak üzere gerekli tedbirleri almak.
5. Başkanlığın görev alanına giren konularda Başkana danışmanlık yapmak üzere merkez teşkilatında on beş Başkanlık müşaviri atanabilir.

Taşra teşkilatı:

- ➔ Başkanlığın taşra teşkilatı, il ve ilçe müftülükleri ile doğrudan Başkanlığa bağlı dinî yüksek ihtisas merkezleri ve eğitim merkezlerinden oluşur.
- ➔ İl ve ilçe kuruluşlarının başında birer müftü bulunur.
- ➔ İl müftüleri Diyanet İşleri Başkanlığına, ilçe müftüleri ise il müftülüklerine bağlıdır.
- ➔ İl ve ilçe müftülüklerinde ihtiyaca göre şube müdürlükleri kurulabilir.
- ➔ Müftülük kursu, staj, rotasyon, hizmet içi eğitim, terfi ve performans ölçütlerine ilişkin usul ve esaslar ile dinî yüksek ihtisas merkezleri, eğitim merkezleri, Kur'an kursları ile yurt ve pansiyonların çalışma usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir

Personelin nitelikleri:

- ➔ Başkanlık personelinde, 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda belirtilen genel şartlar yanında; Başkan, başkan yardımcısı, genel müdür, Rehberlik ve Teftiş Başkanı, il ve ilçe müftüsü, Başkanlık vaizi ve vaizlerin en az lisans düzeyinde dinî yüksek öğrenim mezunu olması gerekir.
- ➔ Yönetim Hizmetleri Genel Müdürü için ise dört yıllık yüksek öğrenim mezunu olması şartı aranır.

- ➔ Başkanlık personelinin 657 sayılı Kanunda ve bu Kanunda yer almayan diğer nitelikleri ile atanmalarında dinî öğrenim şartı arananlara ilişkin ortak nitelikler yönetmelikle düzenlenir.”

Atama:

- ➔ Başkan yardımcıları, Rehberlik ve Teftiş Başkanı, Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu Başkanı müşterek kararla; daire başkanı, hukuk müşaviri, başmüfettiş, müfettiş, iç denetçi ve dinî yüksek ihtisas merkezi müdürü Başkanın teklifi üzerine **Başbakan veya ilgili Bakan onayı ile**; 23/4/1981 tarihli ve 2451 sayılı Kanun hükümleri dışında kalan diğer personelin atamaları ise **Başkan tarafından yapılır.**
- ➔ Milletvekili ve mahalli idareler genel ve ara seçimlerinde aday veya aday adayı olmak üzere görevinden istifa eden Başkanlık personeli, aday gösterilmemeleri veya seçimi kaybetmeleri halinde eski görev yerlerine dönemezler; bunlar kazanılmış hak aylık derecelerine uygun bir kadroya atanırlar.
- ➔ Görev süresi sona eren Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve üyeleri ile Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu Başkan ve üyeleri kazanılmış hak aylık derecelerine uygun başka kadrolara atanırlar.
- ➔ İl müftüleri ile en az lisans düzeyinde dinî yüksek öğrenim mezunu olan daire başkanları Başkanlık vaizi kadrolarına atanabilir ve Başkanlık tarafından belirlenen yerlerde görevlendirilebilirler.

Diyanet işleri uzmanları ve müfettişler:

- ➔ Başkanlık, merkez teşkilatında, bu Kanunda sayılan görevlerin yerine getirilmesinde Diyanet işleri uzmanı ve Diyanet işleri uzman yardımcısı istihdam eder.

Diyanet işleri uzman yardımcısı olarak atanabilmek için 657 sayılı Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen şartlara ek olarak aşağıdaki şartlar aranır:

- a) En az lisans düzeyinde dinî yüksek öğrenim görmüş olmak.
 - b) Sınavın yapılacağı yılın ocak ayının ilk günü itibariyle otuz yaşını, yüksek lisans veya doktora yapmış olanlar için otuz beş yaşını doldurmamış olmak.
 - c) Yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak.
- ❖ Diyanet işleri uzman yardımcılığı yarışma sınavında iki defa başarısız olanlar **bir daha bu sınava katılamazlar.**
 - ❖ Diyanet işleri uzman yardımcısı kadrolarının yüzde onundan az olmamak üzere, yüzde yirmisine kadar dinî yüksek öğrenim dışındaki dallardan uzman yardımcısı atanabilir.
 - ❖ Diyanet işleri uzman yardımcılığına atananlar; en az üç yıl çalışmak, yönetmelikte belirtilen yabancı dillerden en az birinden Kamu Personeli Yabancı

Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından en az (C) düzeyinde belgeye veya buna denk kabul edilen ve uluslararası geçerliliği bulunan bir belgeye sahip olmak ve olumlu sicil almak kaydıyla, hazırlayacakları tezin kabulünden sonra açılacak mesleki yeterlik sınavına girmeye hak kazanırlar.

- ❖ Mesleki yeterlik sınavında başarılı olanlar Diyanet işleri uzmanı unvanını kazanırlar.
- ❖ Bunlar Başkanlığın hizmet alanlarına göre ihtisasa yönlendirilir ve ihtiyaca göre merkez birimlerinde görevlendirilir.
- ❖ Diyanet işleri uzmanlığı mesleki yeterlik sınavında iki defa başarısız olanlar ile sınava girmeye hak kazandığı halde geçerli mazereti olmaksızın sınava girmeyenler, Diyanet işleri uzman yardımcısı unvanını kaybederler ve durumlarına uygun başka kadrolara atanırlar.
- ❖ Diyanet işleri uzman yardımcılığı yarışma ve yeterlik sınavlarının şekil ve uygulama esasları ile Diyanet işleri uzman ve uzman yardımcılarının çalışma usul ve esaslarına ilişkin diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir.
- ❖ Başkanlık, rehberlik ve teftiş hizmetlerini yürütmek üzere müfettiş ve müfettiş yardımcısı istihdam eder.

Müfettiş yardımcılığına atanabilmek için 657 sayılı Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen şartlara ek olarak aşağıdaki şartlar aranır:

- a) En az lisans düzeyinde dinî yüksek öğrenim görmüş olmak.
- b) Sınavın yapılacağı yılın ocak ayının ilk günü itibariyle otuz yaşını, yüksek lisans veya doktora yapmış olanlar için otuz beş yaşını doldurmamış olmak.
- c) Yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak.

- ❖ Müfettiş yardımcılığı yarışma sınavında iki defa başarısız olanlar **bir daha bu sınava katılamazlar.**
- ❖ Müfettiş yardımcılığına atanırlar, en az üç yıl fiilen çalışmak ve olumlu sicil almak kaydıyla, mesleki yeterlik sınavına girmeye hak kazanırlar.
- ❖ Mesleki yeterlik sınavında başarılı olanlar müfettiş unvanını kazanırlar.

Vaizler, imam-hatip ve müezzin-kayyımlar, Kur'an kursu öğreticileri, eğitim görevlileri:

- ➔ Vaizler, cami ve mescitler ile diğer mekanlarda her türlü vasıttan yararlanarak toplumu dinî konularda bilgilendirmek, Başkanlığın hizmet alanlarında irşat, rehberlik, inceleme ve araştırma yapmakla görevlidir.

- ➔ Vaizlik mesleği, adaylık döneminden sonra vaiz, uzman vaiz ve başvaiz kariyer basamaklarına ayrılır.
- ➔ İmam-hatip ve müezzin-kayyımlar, cami ve mescitlerde din hizmetlerini yürütmek ve dinî konularda toplumu bilgilendirmekle görevlidir.
- ➔ İmam-hatiplik mesleği; adaylık döneminden sonra imam-hatip, uzman imam-hatip ve başımam-hatip; müezzin-kayyımlık mesleği ise müezzin-kayyım ve başmüezzin kariyer basamaklarına ayrılır.
- ➔ Adaylık dönemini başarıyla tamamlayanlar mesleğe imam-hatip veya müezzin-kayyım olarak atanır.
- ➔ İmam-hatip ve müezzin-kayyımlar, Kur'an-ı Kerim öğretiminde görevlendirilebilir.
- ➔ Kur'an kursu öğreticisi, Kur'an kurslarındaki eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmekle görevlidir.
- ➔ Kur'an kursu öğreticiliği; adaylık döneminden sonra Kur'an kursu öğreticisi, Kur'an kursu uzman öğreticisi ve Kur'an kursu başöğreticisi kariyer basamaklarına ayrılır.
- ➔ Dinî yüksek ihtisas merkezi ve eğitim merkezi eğitim görevlisi, bu merkezlerdeki eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmekle görevlidir.
- ➔ Eğitim görevlisi, en az lisans düzeyinde dinî yüksek öğrenim mezunu olup ihtisas kursunu bitirmiş veya doktora yapmış olanlar arasından atanır.

Hac ve umre hizmetlerinin yürütülmesi:

- ➔ Hac ve umre ibadetlerinin usulüne uygun, sağlık ve güvenlik içinde, hizmet talep edenlerin hakları korunacak şekilde ifası amacıyla, Başkanlık ve/veya Başkanlığın denetim ve gözetimi altında ilgili mevzuatı gereği uluslararası her türlü seyahat hizmetleri verme yetkisini haiz seyahat acentaları tarafından hac ve umre seferleri düzenlenir.
- ➔ Seyahat acentalarına tahsis edilecek kontenjan oranı Bakanlar Kurulunca belirlenir ve bu orana göre tespit edilen sayı seyahat acentalarınınca kullanılmak üzere topluca verilir.
- ➔ Gerektiğinde bu acentalardan hizmet satın alınabilir.
- ➔ Başkanlıkça düzenlenen hac ve umre seferlerinde 14/9/1972 tarihli ve 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanununun 4 üncü maddesinde sözü edilen işletme belgesi aranmaz.
- ➔ Başkanlıkla ve hac ve umreye götürüleceği vatandaşlarla yaptığı sözleşme hükümlerine uymayan, götürdüğu hacı veya umreciye sözleşmede taahhüt ettiği hizmeti vermeyen veya eksik veren acentaya fiilin ağırlığına göre uyarma, kınama, kontenjan kısıtlaması, süresiz veya 1-3 yıl arası organizasyondan men, söz konusu acenta yetkililerinin bir başka isim altında aynı hizmeti yürüten acentalarla acenta görevlisi olarak görevlendirilmemesi müeyyidesi Bakanlıklararası Hac ve Umre Kurulu kararı ile verilir.
- ➔ Hac ve umre organizasyonunda hizmetlerin ifası sırasında meydana gelebilecek zararların karşılanması amacıyla, hac ve umre organizasyonu düzenleyen seyahat acentaları; götürdükleri her bir hacı başına aldıkları ücretin tamamı, götürdükleri umreci başına ise aldıkları ücretin yarısı kadar Başkanlığa teminat verir.

- ➔ Belirlenen hac ve umre ücretleri Başkanlığın denetiminde, Türkiye Diyanet Vakfınca açılacak Hac ve Umre Hesabına yatırılır.
- ➔ Bu paralar kamu kaynağı ve kamu geliri olarak değerlendirilmez. Hac ve umre seyahatleri ile ilgili iş ve işlemler ile Hac ve Umre Hesabından yapılan bütün harcamalar her yıl hac mevsimi sonunda Başkanlık, Sayıştay ve gerektiğinde Başbakanlık müfettişleri tarafından denetlenir.
- ➔ Hac ve umre hizmetlerinin yürütülmesi, Hac ve Umre Hesabının oluşturulması, bu hesapta yer alan tutarların harcanması, hac ve umre dönemlerinde hac ve umre faaliyetleri için yurt içinde görevlendirilen Başkanlık personeline mesai saatleri dışında yaptırılacak ilave çalışma ücreti ve sınav hizmetleri karşılığında ödenecek ücretler, Bakanlıklararası Hac ve Umre Kurulu ile Hac ve Umre Komisyonunun kuruluş, görev ve yetkilerine dair usul ve esaslar **Bakanlar Kurulunca belirlenir.**

Dinî Yayınlar Döner Sermaye İşletmesi:

- ➔ Dinî Yayınlar Döner Sermaye İşletmesinin sermayesi, yirmi milyon Türk Lirasıdır.
- ➔ Bu miktarı on katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.
- ➔ Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce mevcut olan sermayenin tamamı ile sermayenin işletilmesinden elde edilen kârlar, tahsis edilen sermaye miktarına ulaşıncaya kadar sermayeye ilave olunur.
- ➔ Ödenmiş sermaye tutarı, tahsis edilen sermaye tutarına ulaştıktan sonra kalan kârlar, izleyen mali yılın şubat ayı sonuna kadar genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere ilgili muhasebe birimine yatırılır.
- ➔ Döner sermayenin gelirleri; her türlü mal ve hizmet satış gelirleri, özel kişi veya kuruluşlarca incelenmesi talep edilen dini yayınların Din İşleri Yüksek Kurulunca incelenmesi karşılığı elde edilen gelirler, sınav giderlerini karşılamak üzere sınav hizmetlerinden elde edilen gelirler, bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden oluşur.
- ➔ Elde edilen gelirler döner sermayenin yürüteceği faaliyetlere ilişkin giderlerin karşılanmasında ve yönetmelikte belirtilecek diğer faaliyet alanlarında kullanılır.
- ➔ Bağış ve yardımlar tahsis olunan sermaye ile sınırlı olmaksızın sermayeye eklenir.
- ➔ Şartlı bağışlar şart kılınan yere harcanır.

Yöneticilerin sorumlulukları ve yetki devri:

- ➔ Başkan ve diğer üst düzey yöneticiler sınırlarını açıkça belirtmek ve yazılı olmak şartıyla yetkilerinden bir kısmını astlarına devredebilir.

Yurt dışı teşkilatı:

- ➔ Başkanlık yurt dışı teşkilatı, 13/12/1983 tarihli ve 189 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname esaslarına göre kurulan müşavirlik ve ataşeliklerden oluşur.”
- ➔ “Başkanlık yurt dışı teşkilatı kadrolarına sürekli görevle atanabilmek için; en az dört yıllık dini yüksek öğrenim veren fakülte veya yüksek okul mezunu olmak, Başkanlık teşkilatında vaizlik, müdürlük, uzmanlık, diyanet işleri uzmanlığı, din işleri yüksek kurulu uzmanlığı ve üstü görevlerde veya ilahiyat fakültelerinde öğretim üyesi olarak en az üç yıl çalışmış olmak ve türü ve düzeyi yönetmelik ile belirlenecek yabancı dillerden birini bilmek gerekir.
- ➔ Yurt dışı sürekli görevlere atanmada Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi, genel müdür, daire başkanı, il müftüsü ile ilahiyat alanında profesör olanlar mesleki ehliyet sınavına tabi tutulmazlar. Bunların yurt dışı temsil ve yeterliliği mülakatla belirlenir.
- ➔ Başkan yardımcıları ve Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanının yurt dışı sürekli görevlere atanmasında herhangi bir şart aranmaz.
- ➔ Sınav Kurulu, Başkanın veya görevlendireceği Başkan yardımcısının başkanlığında Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı ve genel müdürler arasından belirlenen üç üye olmak üzere beş kişiden oluşur.
- ➔ Sınav sonunda başarılı olanlardan öncelikle Başkanlık personelinin ataması yapılır.”
- ➔ İlk ve orta öğrenimlerini ilgili ülkede tamamlayıp Türkiye’de lisans düzeyinde yüksek din öğrenimini veya Yükseköğretim Kurulu tarafından denkliği kabul edilen yurt dışında bir İslam ilahiyatı bölümünü başarıyla bitirenlerden ilgili ülke vatandaşlığına sahip olanlarla süresiz oturma izni bulunanlar, Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunca mahallinde sözleşmeli statüde istihdam edilebilir.
- ➔ Bunlara, ilgili ülkede sürekli görevle bulunan ve 9 uncu derecenin 1 inci kademesinden aylık alan bekar meslek memuruna ödenmekte olan yurt dışı aylığının yüzde seksenini geçmemek üzere Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilecek tutarda ödeme yapılır. Bu kapsamda istihdam edilecek personelin sayısı, nitelikleri, seçim usul ve esasları, görev yerleri ve süreleri, izinleri, görevlerinin sona erdirilmesi ve verilecek iş sonu tazminatı ile bu fıkranın uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar, Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun teklifi üzerine Maliye Bakanlığı ve Başkanlıkça müştereken belirlenir.
- ➔ Yurt dışı görevler için yapılacak yazılı ve/veya sözlü sınavlara, personelin yurt dışı görevlere hazırlanmasına ilişkin usul ve esaslar ile Türkçe’nin ve Türk lehçelerinin konuşulduğu ülkelere yapılacak atamalarda hangi dil ve lehçelerin aranacağı ve yurt dışı teşkilatına yapılacak atamalarla ilgili diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Aday Tespit Kurulu:

- ➔ Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliğine atanacaklardan yirmi dört adayı tespit etmekle görevli Aday Tespit Kurulu, Diyanet İşleri Başkanının başkanlığında, başkan yardımcıları, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu Başkanı, genel müdürler, birim başkanları, il müftüleri, dinî yüksek ihtisas merkezi müdürleri, Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürü, her bir ilahiyat fakültesinin kendi öğretim üyeleri arasından akademik kurullarınca seçecekleri ikişer temsilci, her bir eğitim merkezinin eğitim görevlilerinin kendi aralarından seçecekleri birer temsilci, her coğrafi bölgedeki ilçe müftülerinin kendi aralarından seçecekleri ikişer temsilci ve her coğrafi bölgedeki başvaizler, başımam-hatipler ile Kur'an kursu başöğreticilerinin kendi aralarından seçecekleri ikişer temsilciden oluşur.

Yargılama usulü:

- ➔ Başkanlık teşkilatının her kademesinde din hizmetlerini yürüten personel, görevleri sebebiyle işledikleri suçlarda 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu uygulaması bakımından kamu görevlisi sayılır ve bunlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.”

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI' NIN

KURULUŞ VE TARİHİ GELİŞİ

Osmanlı Devleti'nde din işleri Meşihat Makamlığı'nca Şeyhülislam eliyle yürütülürdü. 1920 yılında Ankara'da kurulan Meclis Hükümetinde Meşihat, "Şer'iyeye ve Evkaf Vekâleti" adıyla "Bakanlık" olarak yer almış, 1924 'e kadar da bu statü aynen devam etmiştir.

Din hizmetlerinin politikanın dışında ve üstünde tutulması gerçeğinden hareketle 3 Mart 1924 tarihinde Şer'iyeye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak yerine, 429 sayılı Kanunla, Başvekâlet bütçesine dâhil ve Başvekâlete bağlı Diyanet İşleri Reisliği, bugünkü adıyla Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Millî Mücadele yıllarında büyük hizmetler vermiş, idarî tecrübesi olan ve uzun zaman Ankara Müftülüğü görevinde bulunan Börekçizade Mehmet Rifat Efendi, 1 Nisan 1924 tarihinde Diyanet İşleri Reisliğine getirilmiştir. En yüksek devlet memuru maaşı alan Diyanet İşleri Reisine, bakanlara verilen kırmızı plakalı bir makam aracı tahsis edilmiş ve protokoldeki yeri de bu özelliklere göre belirlenmiştir.

Diyanet İşleri Reisliğinin merkez teşkilatı, kuruluşunun ilk yıllarında Heyeti Müşavere, Memurin ve Sicil Müdüriyeti, Müessesatı Diniye Müdüriyeti, Evrak Müdüriyeti ve Levazım Müdüriyeti birimlerinden oluşturulmuştur. 1927 yılında Tetkiki Mesahif Reisliği ile Teberrukât Heyeti Reisliği birimleri kurulmuştur. 5 Temmuz 1939 tarihinde kabul edilen 3665 sayılı kanunla da Reis Muavini kadrosu ihdas edilmiştir.4 Haziran 1935 tarihinde kabul edilerek 22 Haziran 1935 'de yürürlüğe giren 2800 Sayılı "Diyanet İşleri Reisliği Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun", Başkanlığın ilk teşkilat kanunu olmuştur. Bu kanunla teşkilatın yapısı, kadro oluşumu, merkez ve taşra görevlilerinin nitelikleri ve tayin usulleri gösterilmiştir. Teşkilatın görevleri ise söz konusu kanunun 2. maddesi gereğince düzenlenen ve 11 Kasım 1937 tarih ve 7647 sayılı kararname ile yürürlüğe konan "Diyanet İşleri Reisliği Teşkilatı'nın Vazifelerini Gösterir Nizamnamede belirtilmiştir. 1927 yılında oluşturulan yapıda, 1950 yılına kadar herhangi bir değişiklik yapılmamış, 20 Nisan 1950 tarihinde yürürlüğe konan 5634 sayılı Kanunla Diyanet İşleri Başkanlığı günün şartlarına göre yeniden düzenlenmiştir. Kanuna göre merkez teşkilatındaki bazı birimlerin adları değiştirilmiş, mevcut yapıya 1 adet başkan yardımcılığı ilave edilmiş, hayrat hademesi ve yayın müdürlükleri olmak üzere 2 yeni müdürlük kurulmuştur. Ayrıca ilk defa "Gezici Vaizlik" ihdas edilerek bütün vaizler maaşlı kadroya geçirilmiştir. 1951 yılında ise ilk defa Yayın Müdürlüğüne bağlı Dini Yayınlar Döner Sermaye Saymanlığı kurulmuştur. 1961 Anayasası; 154. Maddesiyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nı bir Anayasa kurumu olarak düzenlemiş, genel idare içinde yer vermiş ve bu kurumun, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirmesini öngörmüştür.

1961 Anayasasının öngördüğü doğrultuda 22.06.1965 tarih ve 633 sayılı "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Başkanlık yeni bir düzenlemeye kavuşturulmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez Teşkilatına bugünkü organik yapısını kazandıran ve Diyanetin tarihi gelişimi içerisinde yeni bir dönemi başlatan da bu kanun olmuştur. 30.04.1979 tarihinde yürürlüğe giren 26.04.1976 tarih ve 1982 sayılı Kanunla, 633 Sayılı "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun"da geniş çapta değişiklik yapılmış ve Diyanet İşleri Başkanlığının yurtdışında da teşkilatlanması sağlanmıştır. Ancak 1982 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesi'nin 18.02.1979 tarih ve E.1979/25,K.1979/46 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bu iptal sonucu, 633 sayılı Kanunun 1982 sayılı Kanunla değiştirilen maddeleri yürürlükten kalkmıştır. Ayrıca, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile çeşitli kanun ve kanun hükmünde kararname, 633 sayılı Kanunun bazı maddelerini hükümsüz kılmıştır. Ancak 1/7/2010 tarihinde TBMM'de kabul edilen **6002 sayılı yasa** ile öncelikle iptalden doğan boşluğun giderilmesi sağlanırken aynı zamanda, toplumumuz açısından son derece önemli görevleri yerine getiren Diyanet İşleri Başkanlığının teşkilat yapısının çağın gerekleri doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi sağlanmaktadır.1961 Anayasasında Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içinde yer alarak özel kanununda gösterilen görevleri yerine getireceği ifade edilirken, 1982 Anayasasında ise Başkanlığın görevlerini yerine getirirken uyması gereken kıstaslar da belirtilmiştir.

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLARI

MEHMET RIFAT BÖREKÇİ

01.04.1924 - 05.03.1941

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Diyanet İşleri Başkanıdır. 15 Cemaziyevvel 1277 (29 Kasım 1860) yılında Ankara'da doğdu. İlk ve orta tahsilini Ankara'da yaptı. Arapçayı ve İslâmî ilimleri İstanbul'da Beyazıd Dersiâmlarından Atıf Bey'den okudu ve icazet aldı. Daha sonra tekrar Ankara'ya döndü ve Fazliye Medresesi'nde müderris olarak göreve başladı. Birçok talebe yetiştirdi ve icazetler verdi. İlk memuriyetine Ankara Fazliye Medresesi'nde müderris olarak başladı. 10 Ekim 1898'de Ankara İstinaf Mahkemesi azalığına getirildi. 25 Kasım 1908 tarihinde de Ankara Müftüsü oldu. Ayrıca 1911 yılında bir süre Sivrihisar Kaymakamlığı görevini de vekâleten yürüttü.

Milli Mücadele'nin ilk günlerinde Ankara'da "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"ni kurdu ve bu cemiyetin başkanı oldu. Yokluklar içerisinde düşmanla mücadeleye hazırlanılan o karanlık ve acı günlerde Mustafa Kemal Paşa ile birlikte çalıştı ve maddî-manevî büyük hizmetlerde bulundu. Bu çalışmaları sırasında İstanbul Hükümeti tarafından âsi kabul edilip, Ankara Müftülüğünden azledilerek (1920) idama mahkûm edildi. Ancak Ankara Hükümeti Rifat Efendi'yi derhal müftülük görevine iade etti. Altı ay Muğla(Menteşe) Mebusu olarak TBMM'de çalıştı. Ancak müftülük görevini tercih ederek 27 Ekim 1920'de Mebusluktan ayrıldı. 23.12.1922- 30.03.1924 tarihleri arasında Şer'îye Vekâleti Heyet-i İftaiye azalığında bulundu.04 Nisan 1924 tarihinde başladığı Diyanet İşleri Başkanlığı görevini,vefat tarihi olan 5 Mart 1941 tarihine kadar sürdürdü.

ORD. PROF. MEHMET ŞERAFETTİN YALTKAYA

14.01.1942 – 23.04.1947

2. Diyanet İşleri Başkanındır.1879 yılında İstanbul'da doğdu. İlk tahsilinden sonra hıfzını tamamladı.Davutpaşa Rüştiyesi'nden ve Dar'ül-Muallimin'den mezun oldu.Cami derslerine devam etti. Fatih Dersiamlarından Manastırlı İsmail Hakkı Bey'den tefsir, Şirvanlı Halis Efendi'den Makâlât dersi okudu.1909 yılında Arapça eğitimi yapan "Dar'ül-İlim ve Ta'lim" adlı okulda ders nazırlığı ile tedrisat hayatına atıldı. Sonraki yıllarda çeşitli yüksek okullarda tam 28 sene dinî dersler okuttu. 1924 yılında Dar'ül-Fünun İlahiyat Fakültesi'ne Kelâm Tarihi Müderrisi, daha sonra da İslâm Dini ve Felsefesi alanında Ord. Profesör oldu. 18 yıl kadar profesörlük yaptıktan sonra, 1942 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına getirildi. 60'dan fazla eseri mevcuttur. Ayrıca Sebülü'rreşat, Beyânü'l Hak, Mihrâb, İlahiyat, İslâm gibi dergilerde pek çok makaleleri yayımlandı. 23 Nisan 1947 tarihinde vefat etti.

AHMET HAMDİ AKSEKİ

29.04.1947 – 09.01.1951

3. Diyanet İşleri Başkanındır. Yazdığı değerli eserleri ve yaptığı hizmetleri ile yüzyılımızın İslam alimleri arasında önemli bir yeri olan Ahmet Hamdi AKSEKİ, Antalya ili Akseki ilçesinde doğdu.Küçük yaşta Kur'an öğrenmeye, 7 yaşında da camide mukabele okumaya başladı. 14 yaşında babasıyla Ödemiş'e giden A.Hamdi AKSEKİ, ailesinin fakir olması sebebiyle, tahsil parasını temin için pamuk tarlalarında çalıştı. İstanbul'da Dersiam Bayındırlı Muhammed Şükrü efendi'den icazet aldı. Medresetü'l Mütetahhasisin'de 3 sene okudu, doktora imtihanını vererek birincilikle mezun oldu. Henüz 32 yaşında iken 3 fakülteyi tamamladı. İstanbul'daki medreselerde müderrislik yaptı. Umur-u Şer'iyeye ve Evkaf Vekaleti Tedrisat Umum Müdürlüğü görevinden iken medreselerin müfredat programlarını ıslah etti. 1924 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere Heyeti Azalığına getirildi. 1939 yılında Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına tayin oldu.A.Hamdi AKSEKİ, M. Şerafeddin YALTKAYA' nın vefatından sonra Diyanet İşleri başkanı oldu. Resim hizmeti yanında, ilmi çalışmalarını da ihmal etmedi ve 70 kadar eser yazdı. 9 Ocak 1951'de vefat eden Ahmet Hamdi AKSEKİ Arapça, Farsça ve İngilizce bilmekteydi.

Eyüp Sabri HAYIRLIOĞLU

17.04.1951 – 10.06.1960

4. Diyanet İşleri Başkanı olan Eyüp Sabri HAYIRLIOĞLU 1886 yılında Konya'da doğdu. İlk tahsilini Konya'da yaptı ve küçük yaşta hafız oldu. Zamanın din alimlerinden Sivaslı Ali Kemalî ve Yalvaçlı Hacı Ömer Efendilerden okudu. Daha sonra

Konya da Darü'l-Fünun'un Hukuk şubesi açılınca oraya devam etti ve birincilikle mezun oldu. İstanbul'da müderris muavinliği, Uşak Müddeiumumiliği görevlerinden sonra Konya'ya gelerek avukatlığa başladı.

Eyüp Sabri HAYIRLIOĞLU ikinci dönem Konya mebusu olarak seçildi. Daha sonra mebusluktan çekilen ve Konya'ya dönerek tekrar avukatlığa başlayan HAYIRLIOĞLU, bir ara ticaretle de meşgul oldu. 1951 yılında, Diyanet İşleri Başkanı oldu. Dokuz yıl kadar bu görevi sürdürdüktan sonra 1960 yılında elekliye ayrıldı. 8 Ekim 1960 tarihinde Ankara'da vefat etti.

Ömer Nasuhi BİLMEN

30.06.1960 – 06.04.1961

5. Diyanet İşleri Başkanıdır. 1882 yılında Erzurum da doğdu. İlk tahsiline çeşitli müderrislerde okuyarak başladı. 1908 yılında İstanbul'a gelen BİLMEN, Fatih Dersiamlarından Tokatlı Şakir Efendinin derslerine devam etti ve icazet aldı. Daha sonra Medreset'ül Kuzat'a girdi. Burada dört yıl hukuk tahsil etti. 1912 yılında açılan ruus imtihanını da kazandı. Fatih dersiamları arasına katıldı.

Fatih Camiinde, Sahın Medresesinde ve Dar-uş-Şafaka'da dersler verdi. İstanbul İmam-Hatip Okulu ve Yüksek İslam Enstitüsünde Usul-i fıkıh ve ilm-i kelim dersleri okuttu. Temyiz Mahkemesi Şer'iyye Dairesi Mümeyyizliğinde de bulundu. 1941 yılında seçimle İstanbul İl Müftülüğüne tayin oldu. 30 Haziran 1960 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığına getirilen Ömer Nasuhi BİLMEN, bir yıl kadar sonra emekliye ayrıldı ve 13 Ekim 1971 tarihinde Hakkın rahmetine kavuştu. Dini konularda yazdığı eserler ile haklı bir ün yapan Ömer Nasuhi BİLMEN'in başlıca eserleri olan Hukuk-u İslamiyye ve ıstılahat-ı Fıkhiyye Kamüsü, Kur'an-ı Kerim'in Meal-i Alisi ve Tevsiri ile Büyük İslam İlmihali yanında yayınlanmış ve yayınlanmamış pek çok eserleri bulunmaktadır.

H.Hüsnü ERDEM

06.04.1961 – 13.10.1964

6. Diyanet İşleri Başkanıdır. 1889 yılında Akseki İlçesi Sadıklar Köyünde doğdu. İlk tahsilini doğduğu köyde yaptı. Arapça ve Mantık İlmını Babasından okudu. Daha sonra İstanbul'a geldi. Fetva Emimi Muğlalı Ali Rıza ve Dersiam Bayındırlı Mahmut ŞÜKRÜ Efendilerden tahsilini tamamlayarak icazetname aldı. İstanbul Dar'ül Hilafe medresesi Ali Kısmını bitiren ve ruus mülazemeti imtihanını birincilikle kazanan Hasan Hüsnü ERDEM Medreset'ül Mühassisinin fıkıh ve usul-ü fıkıh şubesinden pekiyi dereceyle mezun oldu. Antalya ve Isparta'da çeşitli okullarda din dersleri ile birlikte Psikoloji, Pedagoji, Sosyoloji ve Türkçe dersleri okuttu. Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere Heyeti azalığı ve Ankara İlahiyat Fakültesinde Tefsir ve Tefsir Tarihi dersleri öğretim görevlisi olarak vazife yaptı. 1961 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına tayin

edilmiş ve 1964 yılında da emekliye ayrılmıştır. 20/08/1974 tarihinde vefat eden merhumun pek çok basılmış eserinin yanında Riyazü's Salihîyn tercümesi en meşhurdur.

M. Tevfik GERÇEKER

15.10.1964 - 16.12.1965

7. Diyanet İşleri Başkanı olan M. Tevfik GERÇEKER 1898 yılında Bursa'nın Karacabey İlçesinde doğdu. Askere gidinceye kadar dini ilimleri Babasından okuyan M. Tevfik GERÇEKER daha sonra tahsilini İstanbul'da sürdürdü. Ankara'ya geldikten sonra Hukuk Fakültesini bitirdi. Sırasıyla Diyanet İşleri Başkanlığı Zat İşleri Müdürlüğü, Danıştay'da Başyardımcılık, Kanun Sözcülüğü, Daire Başkanlığı görevlerinde bulunan M. Tevfik GERÇEKER bir süre Danıştay Başkanlığı ve Anayasa Mahkemesi Başkan Vekilliği görevini yürütmüş ve yaş haddini doldurduğu için 1963 yılında emekliye ayrılmıştır. Emekliye ayrıldıktan bir yıl sonra Diyanet İşleri Başkanlığına tayin edildi. Ve bu göreve 16 Aralık 1965 tarihine kadar devam etti ve 28.01.1982 tarihinde vefat etti.

İbrahim Bedrettin ELMALI

17.12.1965 – 25.10.1966

8. Diyanet İşleri Başkanı olan İ.Bedrettin ELMALI 1903 yılında Antalya'nın Elmalı İlçesinde dünyaya geldi. İlk ve Orta tahsilini Elmalı'da yaptı. Daha sonra İstanbul'a gelerek Darü'l-Hilafet'ül- Aliye Medresesine girdi. 1928 yılında Dar'ül-Funun İlahiyat Fakültesinden mezun oldu.

İbrahim Bedrettin ELMALI İstanbul ve Ankara'da çeşitli memuriyetlerde bulunduktan sonra Üsküdar ve İstanbul Müftülükleri yaptı. Bir süre Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Daire Başkanlığı yaptıktan sonra 17 Aralık 1965 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığına tayin edildi. Bu görevde yaklaşık bir yıl kaldıktan sonra 25.10.1966 tarihinde emekli olan ve iki dönem Milletvekilliği de yapan ELMALI 05/12/1994 tarihinde vefat etti.

Ali Rıza HAKSES

25.10.1966 – 15.01.1968

9. Diyanet İşleri Başkanı olan Ali Rıza HAKSES 1892 YILINDA Kayseri İlinin Saraycık Köyünde doğdu. Küçük yaşta İstanbul'a gelerek ilk tahsilini ve hıfzını Üsküdar da tamamladı. Ruus imtihanını kazanarak Medresetü'l- Mütetassısınin Fıkıh ve Usulü Fıkıh Şubesine girdi ve başarı ile bitirdi. Kadıköy, Muğla, Fatih müftülüklerinde, Ege Bölgesi Geçici Vaizliğinde bulunan Ali Rıza HAKSES, 15 Şubat 1966 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine seçildikten sonra 25 Ekim 1966 tarihinde Diyanet İşleri

Başkanlığına tayin edildi ve 15/01/1968 tarihinde emekliye ayrıldı. Ali Rıza HAKSES 5 Kasım 1983 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Lütfi DOĞAN

15.01.1968 – 25.08.1972

10. Diyanet İşleri Başkanındır. 1930 yılında Gümüşhane İli Kelkit İlçesinde doğdu. Hıfzını dayısı Hafız Fevzi Efendi'de tamamladı. Arapça ve dini ilimleri Abdurrahman Efendi ve Gümüşhane eski Müftüsü Ragıb Efendiden okudu. 1954 yılında Kemah İlçe Müftülüğüne ve 1960 yılında da Erzincan İl Müftülüğüne tayin edildi. Aynı yıllarda hariçten Ortaokul ve Erzincan Lisesini bitirdi. 1964-1965 öğretim yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini birincilikle bitirdi.

Ankara Müftü Yardımcılığı ve Ankara vaizliği görevlerinden sonra Diyanet İşleri Başkanlığı Müfettişliği görevine atandı.. Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi iken Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına tayin edildi. 15 Ocak 1968 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı görevine vekaleten atanan Lütfi DOĞAN bu görevi 25/08/1972 tarihine kadar yürüttü. Dini ve ilmi konularda muhtelif dergi ve gazetelerde 100'den fazla makalesi yayınlanmıştır.

Başlıca eserleri şunlardır :

- 1-Huzur ve Saadet Esasları,
- 2-Cihatla İlgili Ayet ve Hadisler,
- 3-Mutluluğun Kazanılması,
- 4-Kütüb-ü Sitte Müelliflerinin Hal Tercümelere,
- 5-Hücurat Süresinin Tercüme ve Tefsiri, 1973-1980 yılları arasında Erzurum Senatörlüğü yapan Lütfi DOĞAN 1991 yılında seçildiği Gümüşhane Milletvekilliğine 1995 yılında da seçilerek devam etmiştir. Arapça, Farsça ve Fransızca dillerini bilmektedir.

Dr. Lütfi DOĞAN

26.08.1972 – 26.07.1976

11. Diyanet İşleri Başkanı olan Dr. Lütfi DOĞAN 1927 yılında Ermenek'te doğdu İlk ve Orta tahsilinden sonra Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinin Klasik Şark Dilleri (Arapça-Farsça) bölümünden mezun oldu. Daha sonra Suriye Şam Edebiyat

Fakültesinde Arapça ve İslami ilimler üzerinde çalıştı. A.Ü. İlahiyat Fakültesinde Kelam ilmi dalında doktorasını yaptı.

Diyanet İşleri Başkanlığında sırasıyla Ankara Bölge Vaizliği, Ankara İl Müftülüğü yaptıktan sonra Müşavere ve Dini Eserler İnceleme Kurulu Azalığı ve Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğinde bulunan Dr. Lütfi DOĞAN 1972 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına atandı. Bolu ve Haseki Eğitim Merkezlerinin açılması ve Türkiye Diyanet Vakfının bir grup il müftüsü ile kurulmasını sağladı ve görevini 1976 yılına kadar sürdürdü. Bir dönem Milletvekilliği ve Bakanlık da yapan Dr. Lütfi DOĞAN' ın yayınlanmış eserleri de bulunmaktadır.

Prof.Dr. Süleyman ATEŞ

28.07.1976 – 07.02.1978

12. Diyanet İşleri Başkanındır. 31/01/1933 tarihinde Elazığ Merkez Tadım Köyünde doğdu.On yaşında hıfzını tamamladı.1953 yılında dışarıdan İlkokulu bitirerek Elazığ İmam-Hatip Okulu'na girdi.1960 yılı Haziran döneminde İmam-Hatip Okulunu, aynı yılın Eylül döneminde de Elazığ Lisesini bitirip Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne girdi. Talebeliği sırasında dört yıl İmam-Hatiplik yaptı. 1964 de İlahiyat Fakültesini bitirdi , kısa bir dönem İmam-Hatip Okulunda öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 1965 yılında Tefsir Kürsüsünde asistan oldu. 1968 yılında Doktor olan Ateş, aynı kürsüde görevine devam ederken Irak ve Mısır da araştırma yaptı. 1973 yılında Doçent oldu.

16/04/1976 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığına atanan ATEŞ, 1978 yılında fakülteadaki görevine dönerek 1979 yılında Profesör oldu. 1979 yılında Almanya Bochum Ruhr Üniversitesinde sahasında araştırma yaptı. Suudi Arabistan ve Cezayir 'de Üniversitelerde Tefsir ve Tasavvuf dersleri okuttu. Yurda dönüşünde 19 Üniv. İlahiyat Fakültesi Temel İslami ilimler Bölüm başkanlığına getirildi.Telif, terceme, edisyonkritik olmak üzere altmış aşkın eser vermiş olan Süleyman ATEŞ "Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri" adlı 12 ciltlik eseri yirmi bir yıllık çalışmanın ürünüdür.

Sırrı mahlası ile şiirler de yazan ATEŞ, Temmuz 1995 tarihinden beri İstanbul Üniv. İlahiyat Fakültesinde Temel İslami İlimler Bölüm Başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Dr. Tayyar ALTIKULAÇ

09.02.1978 – 10.11.1986

13. Diyanet İşleri Başkanındır. 1938'de Kastamonu'nun Devrekani İlçesinde doğdu. 9 yaşında hafız oldu. İlk öğrenimini Devrekani de, orta ve yüksek öğrenimini İstanbul'da yaptı. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü 1963 yılında bitirdi. Temmuz 1963 ile Şubat 1965 tarihleri arasında İstanbul İmam-Hatip Lisesinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. *15/02/1965-15/07/1971 tarihleri arasında İstanbul ve Kayseri Yüksek İslam Enstitülerinde öğretim üyeliği görevlerinde bulundu. Bu arada 19657-1968 öğretim yılında Bağdat Üniversitesinde Arap dili ve edebiyatı üzerinde çalıştı. Doktorasını tefsir dalında veren ALTIKULAÇ'ın daha sonra sürdürdüğü görevler sırasıyla şunlardır.

1-Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı (15.07.1971 - 07.09.1976)

2-Millî Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Genel Müdürlüğü (07.09.1976 - 02.11.1977)

3-Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Üyeliği (02.11.1977 - 09.02.1978)

4-Diyanet İşleri Başkanlığı (09.02.1978 - 10.11.1986).

Diyanet İşleri Başkanlığı görevinden 10.11.1986 tarihinde kendi isteği ile emekliye ayrıldı. * Ebu Şame el- Makdisi ve el Murşidu'- Veciz'i, Yüce Kitabımız Hz. Kur'an, Tecvidü'l- Kur'an, Zehebi ve Ma'rifetü'l-Kurra'sı, (4 Cilt) isimli basılmış eserleri bulunan Dr. ALTIKULAÇ bir çok uluslararası toplantılara katılarak tebliğler sunmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı görevinden emekli olduksan sonra Marmara Üniversitesi ve Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültelerinde Öğretim görevlisi olarak hizmet vermiş, ayrıca TDV İslam araştırmaları Merkezi Başkanlığı görevini yürütmüştür. 24 Aralık 1995'de yapılan genel seçimlerde İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girmiştir.

Prof. Dr. M. Said YAZICIOĞLU

17.06.1987 – 02.01.1992

14. Diyanet İşleri Başkanındır. 02/12/1949 yılında Trabzon Sürmene'de doğdu. Babasının memuriyeti sebebi ile İlkokul ve Ortaokulu Milas'ta Liseyi 1967 yılında Aydın'da tamamladı. Aynı yıl girdiği Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1971 yılında mezun oldu. Bir yıla yakın bir süre Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilatında çalıştıktan sonra 1972 yılında Millî Eğitim Bakanlığı adına doktora öğrenimini yapmak üzere Fransa'ya gönderildi. 1975 yılında 4 aylık kısa dönem Yd. Subay olarak askerliğini tamamladı. 1977 yılında Doktorasını tamamlayarak yurda döndü. Aynı yıl Dr. Asistan olarak Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne intisap etti. 1983 yılında Doçent, 1988 yılında Profesör oldu.

- ➔ 17/06/1987-03/01/1992 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanı olarak görev yaptı.
- ➔ 14/02/1993 yılında Cumhurbaşkanlığı kontenjanından Yükseköğretim Kurulu Üyeliğine atandı.
- ➔ 21/07/1994 tarihinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığına atandı.

- ➔ 10/05/1996 tarihinde UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yönetim Kurulu Üyeliğine seçildi. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Mehmet Nuri YILMAZ

03.01.1992 – 19.03.2003

15. Diyanet İşleri Başkanlığıdır.1943 yılında Erzurum'da doğdu. Küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. Devrin büyük alimlerinden dini ilimler tahsil etti ve icazetname aldı. İlk,Orta ve lise tahsilini Erzurum'da bitirdi. Yüksek öğrenimini Erzurum İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Tefsir sahasında master yaptı.

İlk defa 1966 yılında Erzurum'da Kur'an Kursu Öğreticisi olarak göreve başladı. Bundan sonra sırasıyla; vaizlik, Kültür Bakanlığı Müşavirliği, aynı bakanlıkta Müfettişlik, Vakıflar Genel Müdürlüğünde Vakıf Kayıt Müttehassıslığı ve Mütercimlik, Din İşleri Yüksek Kurulu Raportörlüğü, Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanlığı ve Çankaya Müftülüğü görevlerinde bulundu. 1990 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliğine seçildi., 3 Ocak 1992 tarihinden itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı görevine atandı ve bu görevi 18.03.2003 tarihine kadar sürdürdü.

- ➔ Kur'an-ı Kerim Meali,
- ➔ İctihat Nedir, Müçtehid Kimdir?
- ➔ İbn-i Batuta Seyahatnamesi Ahilik ve Fütüvvet bölümünün tercümesi,
- ➔ Kur'an'da Nesih,
- ➔ Sünni ve Şii İhtilafının İçyüzü,
- ➔ Kur'an'da Talak adlı eserleri vardır.

Arapça,Farsça ve Fransızca bilmektedir.

Prof.Dr. Ali BARDAKOĞLU

28.05.2003 – 11.11.2010

16. Diyanet İşleri Başkanındır. Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU 1952 yılında Kastamonu ili Tosya ilçesinde doğdu. 1970'de İstanbul imam-Hatip Okulunu bitirdi. 1974 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden, 1975 yılında da İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Bir süre öğretmenlik ve stajyer hakimlik yaptıktan sonra, 1977 yılında Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünde Fıkıh (İslam Hukuku) asistanı oldu. 1982 yılında Atatürk Üniversitesi İslam ilimler Fakültesinde, "İslam hukukunda İcare Akdi" adlı doktora tezini tamamladı. Ve Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Bölüm Başkanlığı ve Dekan Yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1993 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine naklen atandı. 1994 yılında İslam Hukuku Ana Bilim Dalında Profesör oldu. Marmara İlahiyat Meslek Yüksek Okulu Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1991-1992 yılları arasında İngiltere'de 1994 yılında da Amerika Birleşik Devletlerinde bulundu. İslam hukuku alanında; İlahiyatçıların Din Söylemi Kur'an ve Hukuk, İslam Kültüründe Din ve Vicdan Özgürlüğü, İslam ve Demokrasi Üzerine, Teorik Açından İslam ve Demokrasi:Yasama, Türk Aile Hukukunun Tarihsel Gelişimi, Hukuki ve sosyal açıdan Boşanma, İslam Aile Hukukunun araştırmalarında Gelenekçilik, Hanefi Mezhebi gibi başlıklar altında 60'ın üzerinde bilimsel yayın yaptı.

Çeşitli ulusal ve uluslar arası sempozyumlarda tebliğe veya müzakereci olarak katıldı. 28 Mayıs 2003 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı görevine atanan Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU, İngilizce ve Arapça bilmekte olup, evli ve üç çocuk babasıdır.

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ

08.10.2011 - Halen Görevdedir.

17. Diyanet İşleri Başkanındır.1 Ocak 1959'da Nizip-Gaziantep'te doğdu. İlköğrenimini Nizip'te, orta öğrenimini Gaziantep'te tamamladı. 1983'te Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde yüksek öğrenime başladı. 1987'de yüksek öğrenimini tamamlayarak, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. Kırıkkale ve Ankara'da Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak memuriyet görevlerinde bulundu. 1988'de bir yıl süreyle Milli

Eğitim Bakanlığının tahsis ettiği bursla Kahire Ünisversitesinde inceleme ve araştırmalarda bulundu. 1990'da "Musa Carullah Bigiyef, Hayatı, Fikirleri ve Eserleri" adlı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. 1990'da başladığı Doktora öğrenimini, 1995'te "Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu" adlı teziyle tamamladı. Doktora çalışması, 1996'da Türkiye Diyanet Vakfı İşlâm Araştırmaları Birincilik Ödülü aldı. 1995–1997 yıllarında Ahmet Yesevi Ünisversitesi İlähiyat Fakültesinde dersler verdi. Anadolu Ünisversitesi İlähiyat önlisans programının hazırlanmasında görev aldı. 1997–1998 yıllarında inceleme ve araştırmalar yapmak üzere İngiltere'de bulundu. 1998'de yardımcı doçent, 1999'da doçent, 2006'da profesör unvanını aldı. 2001–2003 yıllarında Hacettepe Ünisversitesi Eğitim Fakültesinde dersler verdi. 13.08.2003'tarihinden itibaren Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı görevine sürdüren Prof. Dr. Mehmet Görmez, 11.11.2010 tarihinde Diyanet İşleri Başkanı olarak atandı. Yayınlanmış birçok eseri bulunan Prof. Dr. Mehmet Görmez evli ve üç çocuk babası olup Arapça ve İngilizce bilmektedir.

YARARLANILAN KAYNAK ESERLERİ

S.No	KİTAP ADI	YAZAR ADI (YAYINEVİ)	BASKI VE BASIM YILI
1	Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri	Komisyon (DİB Yayınları)	5. Baskı, Ankara, 2014.
2	Tefsir Usulü	Prof. Dr. İsmail CERRAHOğLU (TDV Yayınları)	22. Baskı, Ankara, 2012.
3	İlmihal I. ve II. Ciltler	Komisyon (TDV Yayınları)	21. Baskı, Ankara, 2013.
4	Hac İlmihali	Doç. Dr. İsmail Karagöz Mehmet Keskin Doç. Dr. Halil Altuntaş (DİB Yayınları)	10. Baskı, Ankara, 2013.
5	Haccı Anlamak	Dr. Ekrem KELEş	

		Prof. Dr. Bünyamin ERUL (DİB Yayınları)	10. Baskı, Ankara, 2012.
6	Dini Kavramlar Sözlüğü	Komisyon (DİB Yayınları)	5. Baskı, Ankara, 2010.
7	Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı	Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM (DİB Yayınları)	8. Baskı, Ankara, 2014.
8	Hadis Usûlü	Prof. Dr. Talat KOÇYİĞİT (TDV)	12. Baskı, Ankara, 2013.
9	Riyazü's-Sâlihîn	Metin ve ÇeviriEbû Zekeriyya en-Nevevî (DİB Yayınları)	2. Baskı, Ankara, 2013.
10	Yaşayan Dünya Dinleri	Komisyon (DİB Yayınları)	3. Baskı, Ankara, 2010.
11	Tecvidli Kur'an Okuma Rehberi	Davut KAYA (DİB Yayınları)	6. Baskı, Ankara, 2014.
12	Diyanet İslam Ansiklopedisi	TDV Yayınları	